

Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu

JALKATERAPEUTTIKOULUTUKSEN ASKELEET SAVONLINNASSA

Aloittaminen, vakiintuminen ja tulevaisuuden näkymiä

Arja Kiviaho-Tiippana

Arja -12

Arja Kiviaho-Tiippana

JALKATERAPEUTTI- KOULUTUKSEN ASKELEET SAVONLINNASSA

**Aloittaminen, vakiintuminen
ja tulevaisuuden näkymiä**

XAMK INSPIROI 41

**KAAKKOIS-SUOMEN AMMATTIKORKEAKOULU
MIKKELI 2022**

© Tekijä ja Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu

Kannen kuva: Arja Kiviaho-Tiippana

Taitto ja paino: Grano Oy

ISBN: 978-952-344-436-2 (nid.)

ISBN: 978-952-344-437-9 (PDF)

ISSN: 2489-2475 (nid.)

ISSN: 2489-6764 (verkko)

julkaisut@xamk.fi

Arja Kiviaho-Tiippana

Tho, TtT, sairaanhoitaja (sis-kir), jalkaterapeutti (AMK)

Olen koulutukseltani terveydenhuollon opettaja ja väitellyt tohtoriksi vuonna 2012 diabeetikon jalkaongelmien preventiivisistä toimista Itä-Suomen alueella. Pohjakoulutukseltani olen sisätautikirurginen sairaanhoitaja (1983, 1984 ja 1990) ja jalkaterapeutti (2000). Terveydenhuollon opettajan tehtäviä tein yli 30 vuotta ja niistä lähes 25 vuotta koulutin jalkaterapeutteja Savonlinnassa. Ensin toimin Mikkelin ammattikorkeakoulussa ja myöhemmin nimen vaihduttua Kaakois-Suomen ammattikorkeakoulussa.

Kiinnostus jalkaterapiaan syntyi pikkuhiljaa. Alussa sairaanhoitajana työskennellessäni huomasin, kuinka paljon jalkaongelmia ihmisillä oli ja kuinka vähän niihin oli aikaa kiinnittää huomiota. Oman lisänsä toivat vanhempieni jalkavaivat ja herääminen siihen, ettei vaikeisiin jalkoihin löytynyt sopivia jalkineita. Äidilläni oli erittäin vaikea kihti, joka aiheutti haavoja ja kipuja jalkoihin, ja isälläni taas oli diabetes ja ajan myötä komplikaationa useampi jalka-amputaatio. Vaikutukset kummankin liikkumiskykyyn olivat huomattavat. Myös omat alaraajaongelmani ovat olleet syy perehtyä aiheeseen lisää ja jakaa tietoa.

Meille Savonlinnan terveydenhuolto-oppilaitoksen opettajille tarjoutui mahdollisuus saada lisäkoulutusta jalkojenhoidosta lukuvuonna 1994–1995 Suomen jalkojenhoidon huippuasiantuntijan Irmeli Liukkosen johdolla. Kiinnostuin heti asiasta ja huomasin pian, että ”jalat veivät mennessään”. Opiskelin lisää, kävin tutustumassa kansainvälisiin koulutuksiin ja pian olin suunnittelemassa jalkaterapeuttikoulutuksen valtakunnallista opetussuunnitelmaa. Jalkaterapeuttikoulutus käynnistyi vuonna 1997, ja sen jälkeen olen saanut olla mukana kymmenissä opetussuunnitelmaprosesseissa. Jalkaterapeutteja on valmistunut nyt jo 270, ja he ovat hyvin sijoittuneet työelämään.

Halusin kirjoittaa tämän katsauksen Savonlinnan jalkaterapeuttikoulutuksesta, koska minulta on monesti kysytty, kuinka koulutus käynnistyi Savonlinnassa. Työn touhussa en ole oikein ehtinyt kokoamaan ajatuksiani. On myös tärkeää, että alan opiskelijat tuntevat koulutuksensa historiaa, jotta voivat ymmärtää nykyisyyttä. Taival, jonka olen saanut tehdä, on ollut erittäin antoisa, mutta samalla myös haasteellinen. Monesti olen saanut käyttää koko luovuuttani, jotta asiat ovat ratkenneet, mutta olen nauttinut matkasta. ”Vastoinkäymiset vain vahvistavat” ja ”Asioilla on tapana järjestyä” ovat olleet mottojani.

SISÄLTÖ

ESIPUHE	5
1 JOHDANTO	7
2 JALKATERAPEUTIN AMMATTIKORKEAKOULUTUS SUOMEEN JA SAVONLINNAAN	9
2.1 Kuka tai mikä on jalkaterapeutti?	10
2.2 Opetussuunnitelman kehittäminen ja vakiintuminen	13
2.3 Alueelliset jalkatyöryhmät ja liiton toiminta	16
2.4 Opetushenkilöstön kouluttautuminen	18
2.5 Jalkaterapian harjoittelutilat – klinikka ja pohjallispaja	20
2.6 Kansainvälinen yhteistyö	23
3 SAVONLINNASTA VALMISTUNEET JALKATERAPEUTIT	31
3.1 Missä jalkaterapeutit toimivat tällä hetkellä?	32
3.2 Jatkokouluttautuminen	34
3.3 Koulutuksen antamat valmiudet työskentelyyn jalkaterapeutina ja toiveet koulutuksen sisällöistä	35
4 JALKATERAPEUTTIKOULUTUKSEN TULEVAISUUDEN POHDINTAA ...	37
4.1 Terveyspalveluiden tarve vuonna 2035 Opetushallituksen Tulevaisuuden ennakkointityöryhmän mukaan	37
4.2 Sosiaali- ja terveysalalla tarvitaan ammattikorkeakoulutettua väkeä – Miten käy jalkaterapeutin?	40
4.3 Jalkaterapeuttikoulutuksessa tarvittava osaaminen vuonna 2030	42
5 LOPUKSI	44
LÄHTEET	46
LIITTEET	48

ESIPUHE

Jalkaterapeuttikoulutus on vielä varsin tuntematon ammatti niin väestön kuin terveys- ja sosiaalialan ammattilaisten keskuudessa. Koulutusta on ollut maassamme jo 25 vuotta, mutta edelleen ammatti on vailla terveydenhuoltoalan ammattien laillistamista. Suurelta osin tämä johtuu siitä, ettei ammatin sisältöä tunneta. Tässä julkaisussa tuodaan esille jalkaterapeuttikoulutuksen käynnistäminen, valtakunnallinen opetussuunnitelmatyö, tilojen ja henkilökunnan hankkiminen sekä valmistuneiden jalkaterapeuttien sijoittuminen työelämään ja tyytyväisyys jalkaterapeuttikoulutukseen. Julkaisu lopussa esitetään tulevaisuuden pohdintaa alasta ja ammatista lähinnä pohjautuen Opetushallituksen Osaamisen ennakointifoorumiin.

Ammatin laillistaminen toisi jalkaterapeuteille arvostusta ja vastaisi paremmin myös työn vaativaa, ihmisläheistä luonnetta. Jalkaterapeuttikoulutukset ja Suomen Jalkojenhoitaja- ja Jalkaterapeuttiliitto ry ovat tehneet tahollaan työtä laillistamisen eteen. Voimavarat kannattaisi yhdistää. Maailma muuttuu ja teknistyy. Jalkaterapian on mukauduttava ja kehityttävä vastaamaan ajan haasteisiin. Se vaatii positiivista näkyä tulevaisuudesta, jonka eteen tulee ponnistella, kouluttautua ja kehittyä. Lisäksi tulisi lisätä alaan ja ammattiin liittyviä tutkimuksia ja julkaisuja. Ammatti luetaan kuntoutusalan ammatteihin, mutta siinä on vahvasti yhtymäkohtia myös hoidollisiin ammatteihin.

Olen saanut elää mukana Savonlinnan jalkaterapeuttikoulutuksen kaikissa vaiheissa. Jalkaterapia vei mennessään ja toi mielenkiintoisia haasteita ja vaiherikkaita vuosia. Toivon jatkajille sinnikkyyttä – ei ole syytä luovuttaa, vaan tarttua kiinni uusiin haasteisiin. Jalkaterapeuttikoulutuksesta tulee sellainen, mihin sen parissa työskentelevät uskovat ja mitä tavoittelevat, sillä ammatti on monipuolinen ja siihen uskovilla on edellytykset ja avaimet käsissään. Koen saaneeni olla etuoikeutettu innostuttuani kehittämään jalkaterapeuttikoulutusta. Koulutuksen alun ja sen eri vaiheiden kokoaminen on myös jäsentänyt omia ajatuksiani. Tämän Lauri Sinkkosen (1966) runon ”Hurmaavat varpaat” löysin jo jalkojen hyvinvointiin kohdistuneen kiinnostukseni alkuvaiheessa. Se johti myös kehittämään jalkaterapeuttikoulutusta.

HURMAAVAT VARPAAT

"Aamuisin

Aamuisin seison kylpyhuoneessani
ja katson peiliin

vetoavasti

Ei mitään utta
Ei yhtenäkkään päivänä

Tänään tuskastuin
ja painoin pääni nöyrästi alas

Ja silloin

Löysin kymmenen varvasta
Kymmenen hurmaavaa varvasta
Solakkaa varvasta
Erikoista varvasta

Ja äkisti käsitin
että kyllä kannattaa elää
kun on näin hurmaavat varpaat"

– Lassi Sinkkonen: Väljät vaatteet, 1966 –

Savonlinnassa 10.5.2022, alkukesän vehreyden ollessa kauneimmillaan
Hauenleuan rannassa

Arja Kiviaho-Tiippana

1 JOHDANTO

Tämä noin 25 vuotta jalkaterapeuttikoulutuksen historiaa Savonlinnassa kokoava katsaus perustuu koettuun tapahtumaketjuun koulutuksen olemassaolon ajalta. Katsauksen alkupuolella käsitellään jalkaterapeuttikoulutuksen käynnistymisvaihe: mitä perusteluja ja havaintoja oli alueelta tehty, mitä järjestelyjä ja investointeja koulutuksen käynnistäminen vaati sekä miten opetussuunnitelma laadittiin ja mistä löytyivät opettajat. Tekstissä sivutaan myös vastoinkäymisiä, joita koulutus on kohdannut, ja sitä, miten niistä on selvitty.

Julkaisun loppupuolella pohditaan, mikä vaikutus koulutuksella on ollut. Pienimuotoisessa kyselyssä kartoitettiin Savonlinnasta valmistuneiden sijoittumista työelämään. Valmistuneita oli vuoden 2021 lopulla 269, ja kyselyyn vastanneiden mielestä koulutus oli antanut erinomaiset tai hyvät valmiudet. Noin puolet oli jatkanut kouluttautumistaan, ja yrittäjinä toimi viidennes. Sisällöllisenä toiveena vastaajilla oli lähinnä lisätä ydinosaamisalueisiin liittyviä oppiaineita.

Maailma muuttuu ja koulutus sen mukana. Koulutuksesta on ollut edustaja Kuntoutuksen keskittymän projektissa, ja yhdessä on muun muassa laadittu Kuntoutuksen tulevaisuus -raportti. Yhteistä tietopohjaa, osaamista moniammatillisessa yhteistyössä ja yhteisiä käsitteitä tarvitaan. Siihen ICF antaisi hyvän lähtökohdan. ICF on Maailman terveysjärjestön (WHO) toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälinen luokitus (International Classification of Functioning, Disability and Health). Teknologian kehittyminen tuo uusia mahdollisuuksia ja haasteita alalle. Ympäristökijät kestävän kehityksen näkökulmasta ovat haastaneet meidät kaikki ajattelemaan uudella tavalla ja valitsemaan uusia menetelmiä toteuttaa opetusta sekä suuntaamaan koulutusta eteenpäin.

Koko koulutuksen olemassaolon ajan jalkaterapeuttikoulutuksen suurin haaste on ollut koulutuksen tuntemattomuus. Se näkyy ajattelutavassa tehdä päätöksiä sosiaali- ja terveydenhuoltoalalla. Tosiasia on, että paljon olisi tehtävissä väestön jalkaterveyden edistämässä, ja siitä tulisi ajan mittaan myös säästöjä. Voisi sanoa, että ennalta ehkäisevä jalkaterapia on pitkälti yksityisen terveydenhuollon ja jalkaterapiayrittäjien varassa. Miksi silmät eivät avaudu jonoihin, joita julkisen terveydenhuollon toimissa on?

Korjaavaan hoitoonkaan ei ole riittävästi palkattu jalkaterapeutteja. Valitettavasti jalkaterapeuttien pienen ammattikunnan on hankala saada ääntään kuulumaan muiden suurempien ja tunnetumpien sosiaali-, terveys- ja kuntoutusalojen ammattiryhmien joukossa. Tämä haastaa jalkaterapian ammattilaiset entistä enemmän puhaltamaan yhteen hiileen ja tuomaan osaamistaan esille julkaisuissa.

2 JALKATERAPEUTIN AMMATTIKORKEAKOULUTUS SUOMEEN JA SAVONLINNAAN

Suomessa on kahdenlaisia korkeakouluja: ammattikorkeakouluja ja yliopistoja. Ammattikorkeakouluissa opiskelu on käytännönläheinen vaihtoehto, sillä opinnot suunnitellaan työelämän tarpeiden mukaan. Koulutuksen alkaessa tämä oli haasteellista, sillä työelämään koulutettiin aivan uusia ammattilaisia. Opiskelu ammattikorkeakoulussa on yleensä koulumaisempaa kuin yliopistossa, ja siihen sisältyy sosiaali- ja terveysalalla yleisesti 75 opintopistettä harjoittelua 3,5-vuotisessa koulutuksessa. Se tarkoittaa noin 2025 tuntia harjoittelua erilaisissa sosiaali-, terveys- ja kuntoutusalan organisaatioissa tai laboraatio- ja simulaatiotilanteissa koululla. Tutkintoon johtava opiskelu ammattikorkeakouluissa on maksutonta.

Ammattikorkeakouluissa voi suorittaa ammattikorkeakoulututkinnon (AMK) tai ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon (YAMK). Viimeksi mainittuun on vaatimuksena korkeakoulututkinto ja kolmen vuoden työkokemus. Ammattikorkeakouluissa voi opiskella myös avoimen ammattikorkeakoulun kursseja, suorittaa ammatillisen opettajan opinnot sekä osallistua erikoistumiskoulutukseen (Opintopolku 2022).

Ammattikorkeakoulujärjestelmä luotiin vuonna 1995. Osin opistoasteen kanssa päällekkäistä opetusta oli siirtymävaiheessa muun muassa sairaanhoitajakoulutuksessa. Savonlinnan liiketalouden koulutus liittyi osaksi Mikkelin ammattikorkeakoulua vuonna 1996. Maassamme oli tavoiteltu jalkojenhoitajakoulutuksen nostamista opistoasteelle tutkintojen kansainvälisen vertailtavuuden perusteella. Jalkojenhoitajia oli koulutettu kouluasteen tutkintona 1970-luvun alusta Rovaniemellä ja Helsingissä. Sosiaali- ja terveysalan tutkintojen siirtyminen ammattikorkeakoulututkinnoiksi mahdollisti samalla, että koulutuslupa tuli vuonna 1995 juuri jalkaterapeutin ammattikorkeakoulututkintoon ensimmäisenä sosiaali- ja terveysalan ammateista. Jalkojenhoitajakoulutus lakkasi samalla. Terveysalan koulutus siirtyi Mikkelin ammattikorkeakoulun alaisuuteen Savonlinnassa vuonna 1997. Tuolloin Savonlinnan kaikki opistoasteen terveysalan koulutukset siirtyivät ammattikorkeakouluun.

Jalkaterapeuttikoulutus käynnistyi Suomessa ensimmäisenä Helsingissä ja Rovaniemellä vuonna 1996. Savonlinnassa koulutus päästiin aloittamaan vuotta myöhemmin vuonna 1997. Uusi tilanne haastoi rakentamaan uuden opetussuunnitelman sekä tarkastelemaan opettajatilannetta ja harjoittelu-paikkoja. Opetushallitus nimesi ensimmäisen jalkaterapeutin opetussuunnitelmatyöryhmän. Ryhmään (kuva 1) kuuluivat Irmeli Liukkonen Stadiasta Helsingistä, Riitta Collín Rovaniemen ammattikorkeakoulusta ja Arja Tiippana ja Seija Puputti Savonlinnan ammatillisesta instituutista (myöhemmin Mikkelin ammattikorkeakoulu). Näin syntyi ensimmäinen opetussuunnitelma ja sen rakenne. Siitä tarkemmin alaluvussa 2.2.

Kuva 1. Lehtori Riitta Collín Rovaniemen ammattikorkeakoulusta, yliopettaja Arja Tiippana ja lehtori Kristiina Karjalainen Mikkelin ammattikorkeakoulusta sekä lehtori Irmeli Liukkonen Stadiasta vuonna 2000. (Kuva Arja Tiippana)

2.1 Kuka tai mikä on jalkaterapeutti?

Jalkaterapeutteja on koulutettu jo kohta neljännesvuosisata Suomessa. Silti ammatti on vielä jokseenkin tuntematon tai sotketaan ja niputetaan kansankielellä yleisnimitykseen ”jalkahoitajat”. Siksi alussa kuvataan, mikä on jalkaterapeutti, ja sen jälkeen siirrytään kuvaamaan jalkaterapeuttikoulutusta Savonlinnassa. Mikä on jalkaterapeutti? Jokin kapea ammatti? Varmaan nopeasti ja helposti opiskeltu? Missä jalkaterapeutti työskentelee? Onko heille tarvetta? Kuka tarvitsee? Miten niin mielenkiintoinen ammatti? Terapeutti-sanasta tulee mielikuvia helposti, mutta miten jalka määritellään? Onko se jalkaterä nilkkaan saakka vai kenties koko alaraaja? Mitä se jalkaterapiassa tarkoittaa?

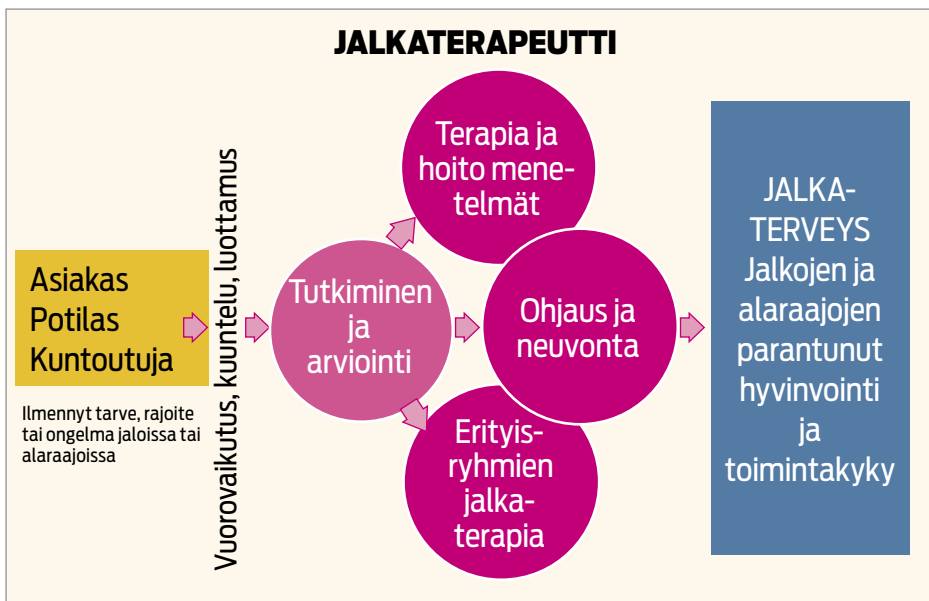
Jalkaterapeutti tutkii ja hoitaa ihmisen toimintakykyyn ja liikkumiseen liittyviä asioita. Alaraajojen kunnolla on keskeinen merkitys kävelyn, tasapainon ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin kannalta. Koska jalat kannattelevat kehoamme ja kuljettavat meitä eteenpäin, laajeneekin jalkaterapeutin toimintakenttä käsittelemään ihmistä kokonaisuutena. Ihmisellä on kaksi jalkaa, vaikka nimike jalkaterapeutti saattaa äkkiseltään kapeuttaa ammatista tulevaa mielikuvaa. Olisiko jokin muu nimike kuvaavampi? Sitäkin on jalkaterapeuttikoulutuksen 25-vuotisen historian aikana useampaan otteeseen pohdittu. Podiatri, podiatristi, podologi, podoterapeutti tai kenties alaraajaterapeutti tai askelaterapeutti? Edellä mainittuja on väläytelty.

Ymmärrys jalkojen hyvinvoinnin vaikutuksesta liikkumiseen ja toimintakykyyn antaa osviittaa, että ihan niin kapeasta ammatista ei olekaan kysymys. Siksipä opiskelu tutkintoon vie noin 3,5 vuotta ja koulutuksen laajuus on 210 opintopistettä, mikä on sama kuin sairaanhoitajalla tai fysioterapeutilla.

Alaraajat kehittyvät syntymämme jälkeen, ja kehitykseen liittyy eri vaiheita. Lapsena luiset rakenteet ja pehmytkudokset reagoivat herkästi esimerkiksi kenkien virheellisiin vaikutuksiin – ne voivat näkyä vasta aikuisiässä ilmenevinä kuormitus- tai linjausvirheinä, joista seuraa lihaskireyksiä ja nivelkipuja. Työikäisillä jalat ja alaraajat kuormittuvat seisomatyön tai liikkuvan jaloillaan olevan työn seurauksena. Työjalkineilla ja tauoilla sekä vaihtelevilla työasenoilla on merkitystä jalkojen hyvinvoinnille. Liikunta ja erilaiset urheilulajit ovat monen mieliharrastuksia, mutta ne voivat altistaa erilaisille jalkavammoille. Eri liikuntalajit myös vaativat erilaiset jalkineet.

Ikääntyessä monet perussairaudet lisääntyvät ja liikkumattomuus sekä ylipaino aiheuttavat ongelmia esimerkiksi jalkojen omahoidon toteutukseen. Avun tarvetta omahoidossa aiheuttavat näön heikkeneminen ja se, ettei taivu jalkoihin. Jalkaterapiapalveluiden suurimmat käyttäjäryhmät ovat kuitenkin diabetesta, reumaa ja ihotauteja sairastavat henkilöt. Nämä sairaudet itsessään altistavat erilaisille jalkavaurioille. Myös sydän- ja verisuonisairaudet sekä tuki- ja liikuntaelimistön sairaudet aiheuttavat alaraajoihin monenlaisia, vakaviakin ongelmia. Jotta esitettyihin jalkaterapian tarvitsijoiden vaateisiin pystytään vastaamaan, tarvitaan tietoperustaa, jota jalkaterapeuttikoulutuksessa opiskellaan alkaen anatomiasta ja fysiologiasta edeten biomekaniikkaan ja kävelyn analysointiin sekä erityisryhmien jalkaongelmiin. Kaiken kattavana punaisena lankana kulkevat eri terapiamuotojen opiskelu ja niiden soveltaminen eri tilanteisiin sekä yleisesti jalkaterveyttä edistävä ohjaus ja neuvonta eli jalkaterveyden kokonaisvaltainen edistäminen.

Kun asiakas, kuntoutuja tai potilas saapuu jalkaterapeutin vastaanotolle, hänellä on yleensä jokin vaiva jaloissaan tai ongelma, joka haittaa liikkumista tai jalkineiden hankintaa, yleisimmin kipu. Tällöin ensimmäisenä jalkaterapeutti kuuntelee, havainnoi, tutkii ja arvioi jalkojen toimintakykyä ja kuntoa. Sen jälkeen jalkaterapeutti valitsee jalkaterapian menetelmistä ne, jotka parhaiten toimivat kyseisessä tapauksessa. Ohjaus ja neuvonta liittyvät kaikkiin tilanteisiin, ja lisäksi erityisryhmät vaativat syvempää erityisosaamista ja myös keinoja esimerkiksi apuvälineiden suhteen. Tarvittaessa konsultoidaan muita terveys- tai kuntoutusalan ammattilaisia. Tavoitteena on jalkaterveyden edistäminen, minkä seurauksena jalkojen toimintakyky ja hyvinvointi parantuvat (kuva 2).

Kuva 2. Jalkaterapeutin ammatillinen toiminta.

Jalkaterapeutteja työskentelee perusterveydenhuollossa, erikoissairaanhoidossa sekä kuntoutus- ja apuvälineyksiköissä ja lääkäriasemilla. Jonkin verran heitä työskentelee urheiluvallmennuksen piirissä, tuote-esittelijöinä sekä apteekeissa. Varsin moni perustaa oman yrityksen. Tarve olisi paljon suurempi kuin tällä hetkellä on toimia. Sosiaali- ja terveydenhuolto ei vielä tiedosta eikä osaa käyttää jalkaterapeutin erityisosaamista. Jalkaterapeuttikoulutukset kartoittivat jalkaterapeuttien työnkuvaa sosiaali- ja terveysalan laitoksissa jokunen vuosi sitten. Tuloksena jalkaterapeutin työtehtävissä painottui kliininen erityisryhmien jalkaterapiaosaaminen. Vain yksittäisissä

paikoissa oli pohjallisterapia-, mobilisointi- tai erityisjalkineosaaminen esillä. Jalkaterapeutin osaamista ei hyödynnetä esimerkiksi alaraajaleikkausten yhteydessä pre- ja postoperatiivisessa kuntoutuksessa. Leikkauksen jälkeisen sidonnan, jalkinevalintojen ja harjoitteiden ohjaamista voisi hyvin vastuuttaa jalkaterapeutille.

2.2 Opetussuunnitelman kehittäminen ja vakiintuminen

Ammattikorkeakoulut alkoivat tehdä jalkaterapeutin opetussuunnitelmaa yhteistyönä. Yhdessä muodostettiin ensimmäiset osaamisalueet eli kompetenssit jalkaterapiaan. Tuosta työstä kertoo ensimmäinen jalkaterapian opinnäytetyö (Tiippana 2000) Mikkelin ammattikorkeakoulussa (kuva 2). Tärkeää oli määrittää, kuinka osaaminen poikkesi muista ammateista. Myös päällekkäistä osaamista voi olla jonkin verran eri ammateissa. Esimerkiksi jalkaterapeuteilla ja sairaanhoitajilla on yhteistä osaamista jalkahaavojen hoidossa ja fysioterapeuteilla ja jalkaterapeuteilla kävelyn arvioinnissa ja alaraajojen mobilisoinnissa. Toisten ammattien tuntemus on tärkeää, ja moniammatillinen yhteistyö ja asiakaslähtöisyys korostuvat kompetensseihin pohjautuvassa opetussuunnitelmassa.

Kuva 3. Jalkaterapeutti (AMK), osaamisalueet eli kompetenssit (Tiippana 2000).

Opetusneuvos Terttu Jääskeläisen johdolla toimi kaksi niin sanottua terveysalan koulutusprojektia. Vuonna 2001 julkaistiin ensimmäiset osaamiskuvaukset (Opetusministeriö 2001). Terveysalan koulutus 2005 -projektin tehtävänä oli tarkistaa tutkintonimikkeittäin terveysalan ammattikorkeakoulutuksen opinnot vastaamaan kansallisen terveysthankkeen tavoitteita ja terveydenhuollon palvelujärjestelmässä ja terveydenhuollon kansainvälisissä kehittämisuosituksissa ja -linjauksissa esille tulleita osaamisvaatimuksia. Lisäksi tavoitteena oli peilata ammattikorkeakoulutuksen kehittämistavoitteita, määritellä ammattialan valtakunnallista yhdenmukaisuutta edellyttävät erikoistumisopinnot ja laatia suunnitelma erikoistumisopintojen osaamiskuvauksien ja keskeisten opintojen laatimiseksi. Työn tarkoituksena oli ajantasaistaa vuonna 2001 julkaistut osaamiskuvaukset (Opetusministeriö 2006).

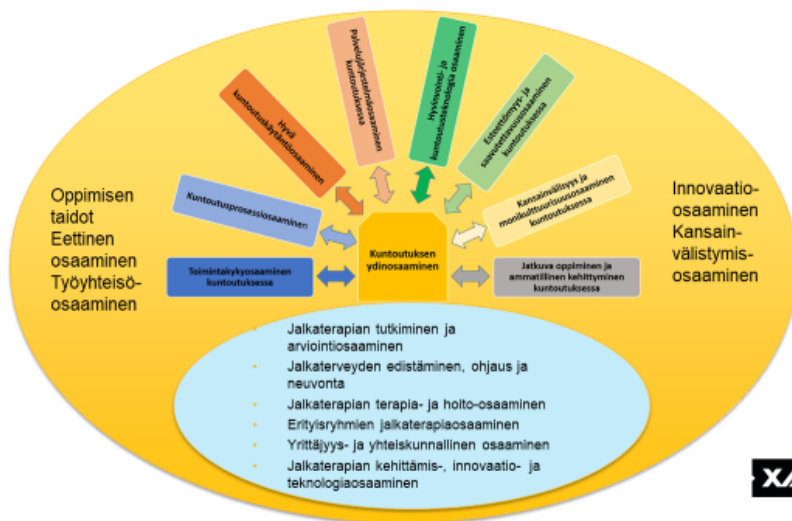
Ensimmäiset kuvaukset tehtiin samalla työryhmällä kuin ensimmäinen valtakunnallinen yhteinen jalkaterapeutin opetussuunnitelma. Toisessa kuvauksessa jalkaterapeuttikoulutuksen vastuuhenkilönä toimi yliopettaja Arja Tiippa Mikkelin ammattikorkeakoulusta. Opetussuunnitelman jatkokehittämiseksi Arene (Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto) nimitti valtakunnalliset tutkintokohtaiset vastuuhenkilöt kehittämään kunkin koulutuksen osaamisalueita. Samoihin aikoihin käynnistyi myös projekti, jossa linjattiin työelämän vaatima osaaminen, niin sanotut yleiset kompetenssit. Vastuu yleisistä kompetensseista oli Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoululla (myöhemmin nimenä Karelia).

Ammattikorkeakoulut ovat itsenäisiä toimijoita ja autonomiansa turvin voivat linjata toimintaansa ja profiloitua esimerkiksi aluekehityksen vaatimien tarpeiden ja osaamisten mukaan. Mikkelin ammattikorkeakoulussa linjattiin kaikille yhteiset opinnot kaikkiin koulutuksiin. Niihin tehtiin jonkin verran tarkistuksia vuosien varrella. Opetussuunnitelmia uudistettiin parin kolmen vuoden välein. Viime vuodet painottuivat osaamisperustaiseen opetussuunnitelmaan. Se tarkoittaa muun muassa sitä, että opiskelijalla voi olla jo ammatissa vaadittavaa aiemmin hankittua osaamista, joka todennetaan esimerkiksi näytöillä. Tässä lopuksi kuvaan tiivistettynä kompetenssit, jotka ohjaavat opetussuunnitelman rakennetta tänä päivänä. Kuvauksessa näkyvät sekä yleiset että kuntoutuksen ja jalkaterapeutin ammattispesifit kompetenssit (kuva 3).

Yleiset kompetenssit ovat pysyneet ennallaan (Arene). Kuntoutusammattien yhteinen osaaminen eli yhteiset kompetenssit on määritetty valtakunnallisessa Osaamista kuntotukseen (Osku) -hankkeessa, jossa Xamkilla

on mukana myös edustajia. Yhteisiä osaamisalueita ovat toimintakyvyn arviointiosaaminen, kuntoutusprosessiosaaminen, kuntoutuskäytäntöosaaminen, palvelujärjestelmäosaaminen, hyvinvointi- ja teknologiaosaaminen, esteettömyys- ja saavutettavuusosaaminen, kansainvälisyys- ja monikulttuurisuusosaaminen sekä jatkuva oppiminen ja ammatillinen kehittyminen kuntoutuksessa.

Jalkaterapeutin ydinosaamisen kompetenssit on määritelty yhteistyössä Metropolian ja Xamkin jalkaterapeuttikouluksen opettajien kanssa. Niissä on paljon samoja sisältöjä kuin ensimmäisissä osaamiskuvauksissa. Apuväline-terapia ja kliininen jalkaterapiaosaaminen kuvataan nyt termillä terapia- ja hoito-osaaminen jalkaterapiassa, ja lisäksi on tullut erityisryhmien jalkaterapiaosaaminen. Kuvassa 3 on yhdistetty nykyiset jalkaterapian osaamisalueet, kuntoutusalan yhteinen osaaminen ja kaikille yhteiset kompetenssit.

Kuva 4. Jalkaterapeutin osaaminen ja siihen liittyvät kompetenssit (Kiviaho-Tiippana 2021).

Viime vuosina koulutus on ollut monimuotokoulutusta Savonlinnassa. Opiskelijat ovat tietyt viikot lähiopetuksessa ja tietyt viikot etäopiskelussa verkossa. Aikaisemman osaamisen tunnistaminen ja henkilökohtainen opetussuunnitelma korostuvat (HOPS). 2020-luvun jalkaterapeuttikoulutuksen opinnot ja rakenne on kuvattu alla olevaan moduulikuvaan (kuva 5).

4	Ydinosaamisen moduulit tummansininen	Täydentävän osaamisen moduulit vaaleansininen
	Opinnäytetyö 15 op Raportointi, arviointi ja esittely 5 op	Jalkaterapeutin työelämäosaaminen 15 op Opinto- ja urasuunnittelu 5 op (1.-7.lk), Työelämäharjoittelu IV 10 op
3	Toteutus 5 op	Jalkaterapeutin kehittyvä asiantuntijuus 15 op Yrityksen perustaminen 3 op, Sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädäntö 2 op, Työelämäharjoittelu III 10 op
	Ideointi ja suunnittelu 5 op	Jalkaterapian tutkimus ja kehittäminen 25 op Tutkimus- ja kehittämisosaaminen 5 op, Ammattirotuotsi 5 op Jalkaterapeuttinen harjoittelu V 10 op, Työelämäharjoittelu II 5 op
2	Jalkaterapian erityisosaaminen 30 op Kuntoutumisen prosessi ja palvelujärjestelmä 5 op, Työsuojelu, työhyvinvointi ja ergonomia 5 op, Korkean riskin asiakkaat jalkaterapiassa 5 op, Jalkaterapeuttinen harjoittelu IV 5 op, Työelämäharjoittelu I 10 op	Täydentävä osaaminen 15 op Vapaaehtoiset opinnot
	Terveyttä edistävä jalkaterapia 25 op Biomekaaninen tutkiminen 5 op, Tuki- ja liikuntaelämistön toimintoja tukeva jalkaterapia 5 op, Preventiivinen jalkaterapia ja projekti 5 op, Jalkaterapeuttinen harjoittelu III 10 op	
1	Jalkaterapian ammatilliset perusteet 30 op Biomekaniikka 5 op, Diabeetikon jalkaterapia 5 op, Terveystietojärjestelmät ja dokumentointi 5 op, Ammattienglanti 5 op, Jalkaterapeuttinen harjoittelu II 10 op	
	Ihminen kokonaisuutena 25 op Ihmisen kasvu, kehitys ja oppiminen 5 op, Anatomia ja fysiologia 5 op, Viestintätaidot 5 op, Jalkaterveyden perusteet 5 op, Jalkaterapeuttinen harjoittelu I 5 op	

Kuva 5. Opetussuunnitelman moduulikuvaa (Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu, opetussuunnitelma 2019).

2.3 Alueelliset jalkatyöryhmät ja liiton toiminta

Diabetesliitto julkaisi seurantatietoa hoidon järjestämisestä. Nämä sairaanhoitopiirikohtaiset tulokset eivät olleet mairittelevat Itä-Suomen osalta. Varsinkin amputaatiotilastot olivat synkät. Tämä sai tutkimaan ja kehittämään sairaanhoitopiirikohtaisia käytänteitä.

1990-luvun lopulla jalkojenhoidon järjestäytymättömyys ja ennen kaikkea Itä-Suomen alueen synkät diabetesamputaatiotilastot olivat saaneet myös päättäjät hereille. Mikkelin läänin maaherralta Juhani Kortesalmelta tuli alueen terveydenhuoltolaitoksiin kirje, jossa kysyttiin, eikö ole muuta keinoa diabeetikon jalkaongelmissa kuin katkoa jalkoja. Maaherra oli huolestunut tilanteesta, koska varsinkin Itä-Savon sairaanhoitopiirin alue oli amputaatiotilastoissa maan synkin. Tummaa aluetta oli myös amputaatiotilastot Mikkelin sairaanhoitopiirin alueella. Maakunnissa alettiin perustaa erilaisia jalkatyöryhmiä, joiden tavoitteena oli kehittää hoitoa ja edistää käytänteitä jalkaongelmien ennaltaehkäisyssä vuosina 1995–2008. Savonlinnan alueella toimi ainakin kaksi jalkatyöryhmää, joilla oli jalkaterapeuttikoulutusta kehittäviä ja tukevia

vaikutuksia. Näitä olivat Mikkelin läänin jalkojenhoidon asiantuntijatyöryhmä ja neljä sairaanhoitopiirikohtaista työryhmää Itä-Suomen alueella. Aluksi vuonna 1995 perustettiin Itä-Savon jalkojenhoitotyöryhmä, jossa puheenjohtajana toimi ylilääkäri Timo Tuominen Itä-Savon sairaanhoitopiiriin ky:stä ja sihteerinä yliopettaja Arja Tiippaana Mikkelin ammattikorkeakoulusta. Myöhemmin jokaisessa Itä-Suomen neljässä sairaanhoitopiirissä toimi oma jalkatyöryhmä, mutta näillä oli vielä yhteinen Itä-Suomen läänin jalkatyöryhmä siinä vaiheessa, kun alue yhdistettiin Itä-Suomen lääniksi.

Työryhmät laativat ohjeistoja jalkojen tutkimisesta ja havainnoimisesta sekä linjasivat hoidon porrastusta perusterveydenhuollon ja erikoissairanhoidon välillä. Työryhmien toimesta syntyi kaksi julkaisua: Mikkelin läänin jalkojenhoidon asiantuntijatyöryhmän loppuraportti (1998) ja Itä-Suomen läänin raportti Yhtä jalkaa (2001).

Työryhmät osaltaan tukivat jalkaterapeuttikoulutuksen alkutaivalta. Itä-Savon sairaanhoitopiiriin jalkatyöryhmä järjesti jalkaterapeuttikoulutuksen kanssa sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöille koulutuksia diabeetikon jalkojen hoidosta. Opiskelijat ohjasivat syventävässä vaiheessa jalkojen tutkimisen ja arvioinnin työpajoja.

Suomen Jalkojenhoitajaliitto ry oli aluksi ennakkoluuloinen Savonlinnan koulutuksen suhteen ja seurasi tiiviisti koulutuksen käynnistymistä. Liitto oli herkkä myös opiskelijoiden viesteille. Kerran jouduttiin kesäloman jälkeen todistelemaan opettajien pätevyyttä viestin kantauduttua liitolta Opetushallitukseen silloiselle opetusneuvokselle. Pätevyudet osoittautuivat kuitenkin paremmiksi kuin muissa kouluissa, joten tästäkin päästiin eteenpäin. Myös opiskelijoiden kanssa keskusteltiin tilanteesta, ja tilanne rauhoittui ja lisäsi luottamusta lopulta kaikkien osapuolien välille.

Kaksi opettajaa on ollut myöhemmin Suomen Jalkojenhoitaja- ja Jalkaterapeuttiliitto ry:n (SJL ry) puheenjohtajana, Arja Kiviaho-Tiippaana vuosina 2011–2014 ja Marjo Heikkilä 2016–2017. Lisäksi Arja Kiviaho-Tiippaana on toiminut liiton puitteissa THL:n sähköisen kirjaamisen työryhmässä. Liitto on palkinnut Arjan Vuoden jalkaterapeutina vuonna 2016 ja myös antanut Arjalle Suomen Jalkojenhoitaja- ja Jalkaterapeuttiliiton kunniajäsenyyden vuonna 2021.

2.4 Opetushenkilöstön kouluttautuminen

Uusi koulutusammatti tarkoitti myös sitä, että alussa maassamme ei ollut jalkaterapeuttikoulutuksen saaneita opettajia. Jouduttiin turvautumaan sosiaali- ja terveysalan opettajiin, jotka hankkivat lisäkoulutusta jalkojenhoidosta ja jalkaterapiasta. Tilanne laittoi etsimään myös tietoa maista, joissa jalkaterapeutteja oli jo koulutettu.

Jalkojenhoidon opettajia oli maassamme vain muutamia 1990-luvulla, koska jalkojenhoitajan koulutusta oli ollut vain Helsingissä ja Rovaniemellä (1970–1996). Kansansairauksien lisääntyminen ja väestön vanheneminen olivat johtaneet lisääntyneeseen jalkojenhoidon tarpeeseen. Tämä oli huomioitu koulutussuunnittelussa, ja jalkojenhoidon suuntautumisvaihtoehto lisättiin lähihoitajakoulutukseen. Lehtori Irmeli Liukkonen Stadiasta kutsuttiin kouluttamaan Savonlinnan terveydenhuolto-oppilaitoksen opettajia jalkojenhoidon taitoihin ja tietoihin lukuvuonna 1994–1995 (kuva 6). Aluksi tavoitteena oli tarjota lähihoitajille jalkojenhoidon suuntautumisvaihtoehdon opinnot terveydenhuolto-oppilaitoksessa. Näitä opintokokonaisuuksia (6 kk) ehdittiin toteuttaa kaksi ennen jalkaterapeuttikoulutuksen käynnistymistä. Opettajina toimivat Irmeli Liukkonen kouluttamat terveydenhuollon opettajat Arja Tiippana, Kristiina Karjalainen, Eeva Tiainen, Pirkko-Liisa Vertainen ja Rauha Rapo (kuva 6).

Kuva 6. Opettajien täydennyskoulutus jalkojenhoidosta 1994–1995, opinnot suorittaneet Seija Puputti, Kristiina Karjalainen, Arja Tiippana, Rauha Rapo ja Satu Mäkitalo. Eeva Tiainen ja Pirkko-Liisa Vertainen puuttuvat kuvasta.

Jalkaterapeutikoulutuksen käynnistyessä syksyllä 1997 mukana oli aluksi samaa Irmeli Liukkosen kouluttamaa opettajakuntaa. Vähitellen opettajia tarvittiin lisää. Mukaan tulivat lehtori Anne Henttonen fysioterapeuttikoulutuksesta ja vuonna 2000 ensimmäisestä jalkaterapeuttiryhmästä valmistunut Riikka Vuorinen (kuva 7).

Kuva 7. Jalkaterapeutikoulutuksen opettajat vuonna 2002: Eeva Tiainen, Arja Tiippa, Riikka Vuorinen, Kristiina Karjalainen ja Anne Henttonen. (Kuva Arja Tiippa)

Myös opettajat kouluttautuivat vuorollaan jalkaterapeuteiksi työn ohessa. Lisäoppia haettiin kansainvälisiltä yhteistyökumppaneilta Englannista ja Belgiasta. Savonlinnasta jalkaterapeutin pätevyyden hankkineet terveydenhuollon opettajat olivat Arja Tiippa, Kristiina Karjalainen ja Eeva Tiainen.

Koulutusta uhkasi lakkauttaminen vuonna 2009. Muutama sisäänotto jäi väliin, mutta koulutus käynnistyi uudelleen syksyllä 2011. Diabetesliiton lääkärineuvostolta oli tullut opetusministeriön kirje, jossa toivottiin koulutuksen käynnistämistä uudelleen. Koulutus käynnistettiin uudelleen ja silloin toiseksi opettajaksi Arja Kiviaho-Tiippaan rinnalle valittiin Marjo Heikkilä. Marjo Heikkilän rinnalle hieman myöhemmin valittiin Laura Saar ja Anna Reinikainen. Kaikki edellä mainitut ovat tehneet YAMK-tutkinnon sekä suorittaneet pedagogiset opinnot. Jalkaterapeutti Teija Kinnunen toimi opettajana vuosina 2013–2015. Lyhyempiä sijaisuuksia ovat tehneet muun muassa jalkaterapeutit

Kaisu Loikkanen, Hanna-Leena Miettinen ja Maikki Kokkonen sekä Merja Kukkamäki. Opettajakunta sai vuonna 2021 uudeksi opettajaksi terveystieteitten maisteri Anni Kempvaisen, sillä hänet nimitettiin kyseisen vuoden elokuun alussa jalkaterapeutin lehtorin toimeen. Anni Kemppaisella on taustalla myös sairaanhoitajakoulutus. Yliopettaja Arja Kiviaho-Tiippa väitteli terveystieteitten tohtoriksi vuonna 2021. Tutkimuksen aihe käsitteli diabeetikon jalkaongelmien ennaltaehkäisyä Itä-Suomessa. Arja Kiviaho-Tiippa jäi eläkkeelle vuoden 2022 alussa. Hän toimi jalkaterapeuttikoulutuksessa pääasiassa yliopettajana yli 24 vuotta ja kaiken kaikkiaan terveydenhuoltoalan opettajana 31 vuotta Savonlinnassa. Jalkaterapian yliopettajan paikkaa ei täytetä toistaiseksi. Toivotaan kuitenkin, että opettajat koulutautuvat tehtävään vaadittavalla pätevyydellä ja johtokunta nimittäisi myös jalkaterapeuttikoulutukseen yliopettajan. Se olisi tärkeää ammatin ja koulutuksen kehittymisen kannalta vielä tuntemattoman ammatin kohdalla.

2.5 Jalkaterapian harjoittelutilat – klinikka ja pohjallispaja

Ensimmäinen kolmipaikkainen klinikka toimi Savonlinnan terveydenhuolto-oppilaitoksen alakerrassa. Siellä oli välttämättömimmät hoitotuolit, potrat, imurit, desinfiointivälineet sekä instrumentit. Opettajat ja ensimmäinen ryhmä opiskelivat näissä tiloissa vuosina 1994–1998.

Terveydenhuolto-oppilaitos sai Savonlinnan kaupungilta investointirahaa Talvisalon korttelikeskuksen remontoimiseksi opetuskäyttöön. Silloisen 180 000 markkaa sai käyttää jalkaterapiatilojen kunnostukseen ja laitehankintoihin. Tilojen suunnittelu jäi ensimmäisen jalkaterapeuttikoulutuksen lehtorin Arja Tiippanan vastuulle. Samoihin tiloihin suunniteltiin myös kuntosali yhteistyönä fysioterapeuttikoulutuksen kanssa. Työ kokonaisuudessaan oli haasteellista, sillä myös suunnittelussa mukana olleelle arkkitehdille ja rakennusmiehille jalkaterapiatilat olivat uutta. Kokonaisuus osoittautui toimivaksi. Korttelikeskus sai nimen Praktia, ja avajaisia vietettiin 1998 keuhkotalvella (kuvat 8 ja 9).

Kuva 8. Jalkaterapeuttikoulutuksen opiskelijoita Praktian avajaisissa vuonna 1998.
(Kuva Jalkaterapeuttikoulutus)

Kuva 9. Suomen yrittäjien puheenjohtaja Jarkko Wuorinen pitämässä puhetta Praktian avajaisissa 1998.(Kuva Jalkaterapeuttikoulutus)

Olimme hyvin aikaamme seuraavia, ja silloin oli myös kehitteillä Praktikaara-hanke, jossa terveyspalveluita mukaan lukien jalkaterapiapalvelut olisi viety maakuntiin. Aika ei ollut tuolloin vielä kypsä. Nythän vastaavanlaisesta Mallu-autosta on hyviä kokemuksia muun muassa Eksoten (Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiiri) alueella.

Praktiasta kuitenkin jouduttiin siirtymään takaisin terveydenhoito-oppilaitoksen tiloihin. Jälleen suunniteltiin uusi klinikka ja pohjallispaja, jopa ennätysajassa. Viikon loman jälkeen oli odottamassa viesti, että tilat tulee olla suunniteltu puoleen päivään mennessä. Rakennustyöt olivat alkamassa iltapäivällä. Praktiaan hankitut laitteet siirtyivät Keskussairaalantie 4:ään. Entistä pientä klinikkaa hyödynnettiin, mutta varsinaiset klinikkatilat rakennettiin nyt I-kerrokseen. Alakertaan tuli pohjallispaja kipsihuoneineen. Näissä tiloissa toiminta jatkui muutaman vuoden aina vuoteen 2006 saakka.

Ammattikorkeakoulutuksen kaikki tilat keskitettiin Savonniemen kampukselle vuonna 2006, ja myös uuden klinikan suunnittelu alkoi. Tällä kertaa klinikka sijoittui entisen Savonlinnan kauppaoppilaitoksen ruokalan tiloihin. Sinne suunniteltiin nykyisinkin toiminnassa oleva klinikka ja pohjallispaja. Hoitotuolit, laitteet ja välineet siirtyivät näin Savonniemeen. Alakertaan rakennettiin myöhemmin fysioterapeuttikoulutuksen kanssa yhteisiä tutkimus- ja hoitotiloja. Nykyisin kampuksella on käytössä toimintakykylaboratorio ensimmäisessä kerroksessa, jossa sekä kuntoutus- että terveysalan opiskelijat voivat harjoitella ja tehdä erilaisia tutkimuksia ja ohjauksia asiakkaille. Jalkaterapian tutkimuslaitteista mainittakoon OptoGate- kävelyn tutkimuslaitteisto, juoksumatto ja Thermidas-lämpökamera. Viimeksi mainittu soveltuu hyvin varhaiseen tutkimukseen henkilöille, jotka sairastavat diabetesta tai valtimonkovettumistautia (ASO). Lämpökameran on ennustettu tuovan uusia teknologisia mahdollisuuksia jalkaterapeuttien työnkuvaan.

Harjoittelu työelämässä on tapahtunut koko koulutuksen ajan sairaaloissa, terveyskeskuksissa, kuntoutuslaitoksissa ja apuvälineyksiköissä eri puolilla Suomea. Harjoittelun ohjauskäytänteet ovat myös kehittyneet. Nykyisin on käytössä digitaalinen Worksheed-ohjelma. Sinne kootaan tavoitteet, työvuorot ja palautteet. Sosterin (Itä-Savon sairaanhoitopiirin ky) kanssa on toiminut jo muutaman vuoden moniammatillinen moduuliharjoittelu, jossa yhtä aikaa harjoittelevat sairaanhoitaja-, lähihoitaja- ja fysioterapeutti- sekä jalkaterapeuttioipiskeijat. Oman ammattialan taitojen opiskelun ohessa opitaan moniammatillisia taitoja ja vastuullisuutta.

2.6 Kansainvälinen yhteistyö

Savonlinnan jalkaterapeuttikoulutuksen kansainväliset juuret johtavat FIP:n (International Federation of Podologies) Lontoon kansainväliseen maailmankonferenssiin vuonna 1995 (FIP, World conference of Podiatrists, London 1995). Konferenssiin Savonlinnan opettajat osallistuivat uusina ja innokkaina oppimaan uutta. Huomasimme konferenssissa, että maamme muut jalkojenhoidon parissa työskentelevät tunsivat jo meidät. Siellä tutustuttiin myös eri maiden kollegoihin ja vierailtiin samalla eri Englannin jalkaterapeutteja kouluttavissa yliopistoissa, Manchesterissä, Eastbornissa ja Northamptonissa. Samoihin aikoihin Savonlinnassa oli käynnistymässä lähihoitajille jalkojenhoidon suuntautumisen opinnot. Englannin jalkaterapeutit olivat juuri saaneet oikeuden käyttää paikallispuudutusta ja tehdä kynsikirurgiaa. Se oli suuri ylpeyden aihe jalkaterapeutteja kouluttavissa yliopistoissa. Opettajat ja opiskelijat olivat innoissaan ammattikuvan laajentumisesta.

Seuraava kansainvälinen yhteistyökumppani löytyi Northamptonista. Siellä pääsimme konkreettisesti myös itse opiskelemaan esimerkiksi pohjallisten tekoa ja erilaisia klinikassa tehtäviä tutkimuksia. Vierailimme useamman kerran Northamptonissa tutustumassa ja myös opiskelemassa alaa. Kokemus oli hieno, ja saamme kiittää yhteistyökuvioista Savonlinnassa silloin toiminutta lehtori Satu Mäkitaloa, jolla oli hyvät suhteet Northamptonin opettajaan professori Warren Turneriin (kuva 10).

Kuva 10. Warren Turner, Jackie McLeon ja Satu Mäkitalo Northamptonissa 1998. (Kuva Arja Tiippana)

Northamptonista Savonlinnassa opettajavaihdossa olivat Warren Turner, Paule Beason ja Jackie McLeon. Opiskelijavaihtoa oli molemmin puolin. Northamptonin yliopistossa kävi meiltä kaksi opiskelijaa vaihdossa vuonna 1998, Marjo Pernu (nykyisin Heikkilä) ja Krista Parkkonen (kuva 11).

Kuva 11. Jalkaterapeutikoulutuksen opiskelijat Krista Parkkonen ja Marjo Pärnu opiskelijavaihtomatalla vuonna 1999. (Kuva Marjo Heikkilä)

Northamptonin jalkaterapeutikoulutuksen klinikka sijaitsi sairaalan yhteydessä, ja se tuli tutuksi niin opettajille kuin vaihto-opiskeijoille. Vierailimme uudelleen Northamptonin kampuksella vuonna 2019. Tapasimme siellä muun muassa Savonlinnassa vierailleen Paul Beasonin (kuva 12).

Kuva 12. Opettaja Paul Beason ja koulutuksen johtaja Fiona Dickens vuonna 2017. (Kuva Arja Kiviaho-Tiippana)

Lehtori Marjo Heikkilä pääsi Northamptonin-vierailullaan muistelemaan 20 vuoden takaisia vaihto-opiskelija-aikojaan (kuva 13).

Kuva 13. Lehtori Marjo Heikkilä Northamptonin jalkaterapiaklinikan edustalla vuonna 2017. (Kuva Arja Kiviaho-Tiippana)

Jalkaterapeuttikoulutuksen päästyä alkuun Savonlinnassa kansainvälisten kumppanien määrä laajeni. Belgialaisen Artevelde University Collegen kanssa aloitettiin yhteistyö. Savonlinnassa vieraili sieltä vuosien varrella useita opettajia, kuten Alex Botz, Hans Walgraeve, Joris DeSchepper ja Kevin van Alsenoy, Patrisia Ess, Martin Pallemans ja Mieke Franzen. Opettajat Kristiina Karjalainen ja Arja Tiippa vierailivat Gentissä useamman kerran Artevelde University Collegessa, joka on nykyiseltä nimeltään Artevelde University of Applied Sciences. Syntyi hyvä yhteistyö Hans Walgraeven kanssa – hän toimi silloin jalkaterapeuttikoulutuksen johdossa. Hansin myötä tutustuimme myös Hollannin kouluttajiin ja saimme vierailukutsuja kansainvälisiin seminaareihin.

Jalkaterapeuttikoulutus teki yhteistyötä myös Venäjän kanssa. Savonlinnassa kävi useita venäläisiä terveydenhuollon ammattilaisia tutustumassa klinikkaan, ja he myös osallistuivat diabetesjalkojen tutkimuksen täydennyskoulutukseen. Tacis-projektin (Development of Welfare and Rehabilitation and Tourism in EU and Russia) yhteydessä oli yrityksiin tutustumista Suomen puolella (muun muassa OrthoPodo) ja lehtori Arja Tiippa luennoi diabeetikojen jalkojen tutkimisesta ja hoidosta Pietarin Elisabetin sairaalan henkilökunnalle avoimessa päivän seminaarissa (13.12.2007). Venäjä-yhteistyötä jalkojenhoidossa tehtiin myös aiemmin jalkojenhoidon jatkolinjan yhteydessä Pitkärannan lääketieteen koulutuspäivillä vuodesta 1996 alkaen, ja se jatkui vielä jalkaterapeuttikoulutuksen aikana vuonna 2005 (kuva 14).

Kuva 14. Karjalan lääketiedepäivät Pitkärannassa 1998. (Kuva Arja Tiippa)

Vierailimme myös Saxionin ja Fontysin yliopistoissa Hollannissa. Fontysissa oli vaihdossa Mira Piilonen ja Soile Ruhtinas. He tekivät siellä olleessaan opinäytetyön englantilaisen Clifton Bradeleyn kanssa, joka vieraili Eindhovenissa vaihdon aikana. Dr. Magreet van Putten oli Savonlinnassa luennoivana vierailijana kansainvälisyysviikolla vuonna 2014. Hän on koulutukseltaan lääkäri ja syventynyt erityisesti diabeettisiin jalkaongelmiin.

Euroopan korkean asteen jalkaterapeuttikoulutukset perustivat Enpodhen (The European Network of Podiatry in Higher Education). Siinä kehitetään eurooppalaisen jalkaterapeuttikoulutuksen osaamisalueita sekä tehdään tutkimusta ja kehittämistä yhteistyössä. Yliopettaja Arja Kiviaho-Tiippana Xamkista toimi General Assemblyn jäsenenä kolme vuotta (kuva 15).

Kuva 15. Enpodhen tuore General Assembly vuonna 2015. Sylvie van Giel (Belgia), Hans Walgraeve (Belgia), Donja Lansink (Hollanti), Arja Kiviaho-Tiippana (Suomi).

Enpodhessa kehittyi myös ajatus yhteisestä EU-hankkeesta Podiatrainista, johon tuli rahoitus vuosille 2016–2019. Se oli koulutuksen kehittämishanke yhteistyössä Maltan yliopiston, Valencian yliopiston, Valencian biomekaniikan

instituutin ja Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun välillä. Podiatrain-hankkeessa kehitettiin yhteistä verkko-opetusmateriaalia jalkaongelmien tutkimiseen ja teknologian hyödyntämiseksi (kuva 16). Hankkeeseen liittynyt Suomen Multiplier Event pidettiin Suomen Jalkojenhoitaja- ja Jalkaterapeuttiliiton Jalkaterapiapäivien ja Savonlinnan jalkaterapeuttikoulutuksen 20-vuotisjuhlien yhteydessä (kuva 17). Maltan ja Valencian kanssa on ollut lisäksi opiskelijavaihtoa.

Kuva 16. Podiatrain-hankkeen edustajat Savonlinnassa vuonna 2017: Arja Kivi-aho-Tiippana Xamkista, Cynthia Formosa ja Alex Gatt Maltan yliopistosta ja Javier Torralba Estellens Valencian katolisesta yliopistosta. (Kuva Jalkaterapeuttikoulutus)

Kuva 17. Podiatrainin Multiplier Event Jalkaterapiapäivien ja jalkaterapeuttikoulutuksen 20-vuotisjuhlien yhteydessä Savonlinnassa 2017. (Kuva Jalkaterapeuttikoulutus)

Osallistuminen maailman jalkaterapiakonferenssiin vuonna 1995 käynnisti kansainvälisen yhteistyön, mutta lähes kaikissa konferensseissa opettajat ja välillä opiskelijatkin ovat vierailleet (Tukholmassa, Göteborgissa, Amsterdamissa, Pariisissa, Roomassa). Kuva 18 on Pariisin konferenssista vuodelta 2001 ja kuva 19 Rooman konferenssista vuodelta 2013, jossa oli myös jalkaterapeuttiopiskelijoita runsaasti mukana.

Kuva 18. FIP:n Pariisin konferenssin kutsuvieraspöydässä yliopettaja Arja Tiippana Mamkista ja lehtori Irmeli Liukkonen Stadiasta vuonna 2001. (Kuva Arja Tiippana)

Kuva 19. Rooman konferenssissa vuonna 2013 Savonlinnan koulutuksesta oli mukana sekä opiskelijoita että opettajia. (Kuva Ville Nivala)

Tartu Health Care Collegen kanssa aloiteltiin yhteistyötä syksyllä 2019. Kun vierailimme koululla, siellä oltiin juuri käynnistämässä Viron ensimmäistä jalkojenhoidon koulutusta. Saimme kevään 2020 kansainvälisyysviikolle useita vieraita Tartosta. Ehdimme juuri ennen covid-19-pandemiaa suunnitella yhteisiä koulutuksia, mutta poikkeusaika ei niitä ole toistaiseksi mahdollistanut (kuva 20).

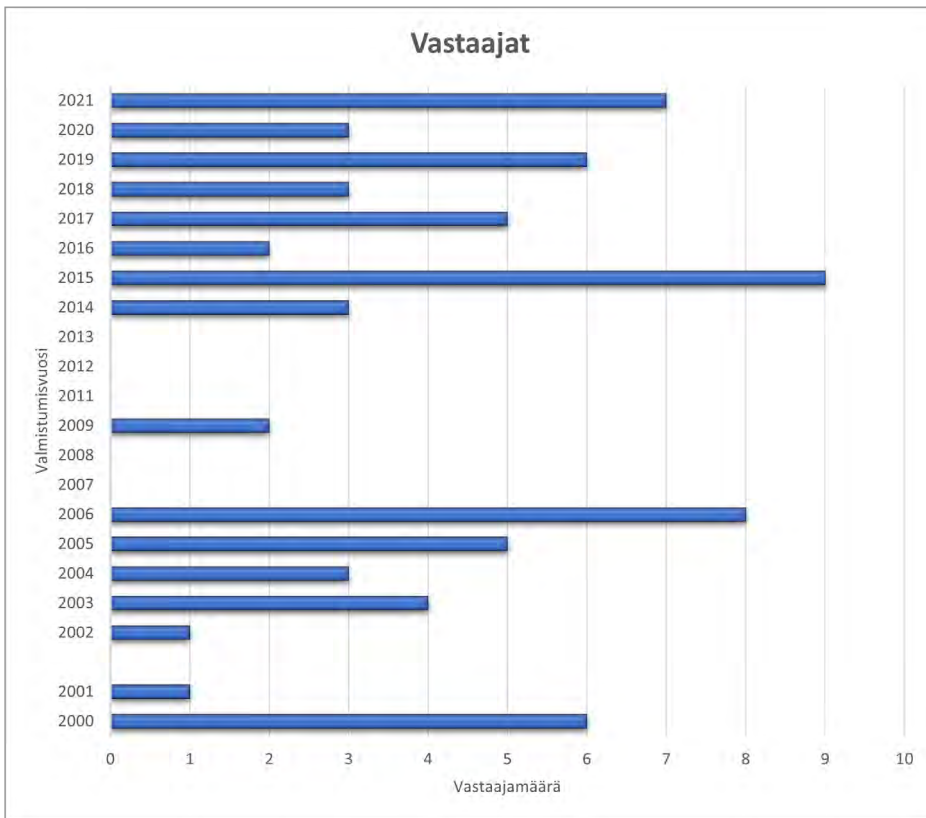

Kuva 20. Tartu Health Care Collegesta Danel Jantra ja Anna-Liisa Tamm sekä Xamkista yliopettaja Arja Kiviaho-Tiippana ja lehtori Marjo Heikkilä syksyllä 2019.

3 SAVONLINNASTA VALMISTUNEET JALKATERAPEUTIT

Tämä luku perustuu Savonlinnasta valmistuneille jalkaterapeuteille suunnatun kyselyn tuloksiin. Kysely toteutettiin syksyllä 2021. Webropol-kyselylomakkeessa oli vain muutama kysymys koskien nykyistä työpaikkaa, tyytyväisyyttä saatuun koulutukseen sekä jatkokouluttautumista. Kysely laitettiin Facebookin Jalkaterapeutit-ryhmään. Siihen oli laadittu saatekirje ja kartoituksen tarkoitus. Tavoitteena oli selvittää, mitä Savonlinnasta valmistuneille jalkaterapeuteille kuuluu tänä päivänä, tekevätkö he jalkaterapeutin työtä ja missä he työskentelevät. Ilmoitus kyselystä sekä kyselyn linkki laitettiin Facebookiin syyskuussa 2021. Siinä pyydettiin jakamaan linkkiä myös sellaisille, jotka eivät ehkä kuuluneet Jalkaterapeutit-ryhmään. Kysely oli avoinna lokakuussa. Kerran laitettiin muistutusviesti ja tieto viikon jatkajasta vastaamiselle.

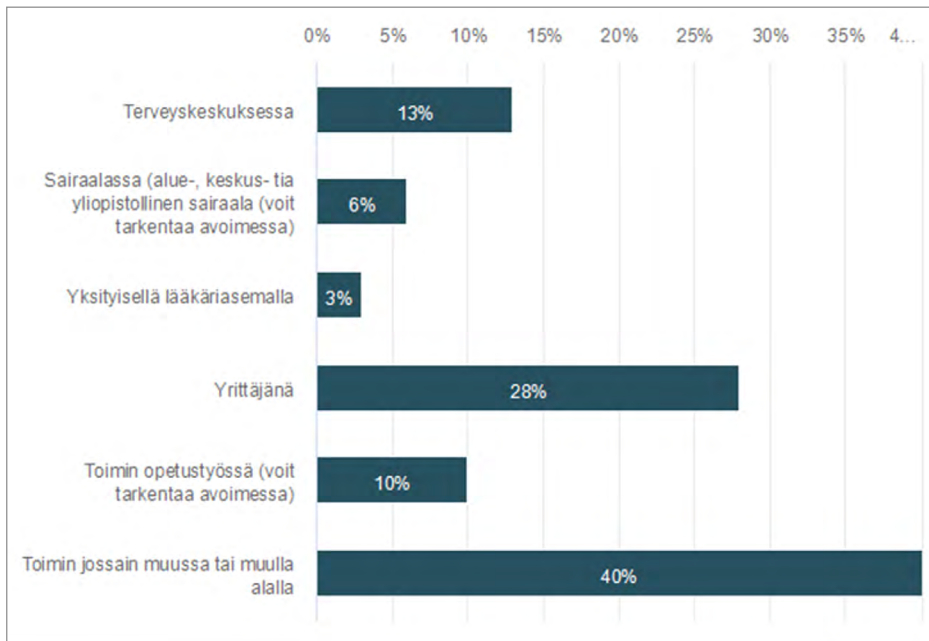
Savonlinnan jalkaterapeuttikoulutuksesta valmistuneista (N=269) kyselyyn vastasi 68. Alla kaaviossa on esitetty vastaajamäärät valmistumisvuoden mukaan. Eniten vastauksia tuli vuonna 2015 valmistuneilta, ja hyvin tuli vastauksia myös vuosina 2000, 2021 ja 2006 valmistuneilta. Diagrammissa näkyy hyvin tauko vuosien 2009–2011 välillä, jolloin ei aloittanut uusia ryhmiä, mutta koulutusosoikeus säilyi (kuva 21).

Kuva 21. Kyselyyn vastanneet jalkaterapeutit valmistumisvuoden mukaan (n=68).

3.1 Missä jalkaterapeutit toimivat tällä hetkellä?

Kaikki vastasivat kysymykseen nykyisestä työtehtävästä. Lähes kolmannes toimi yrittäjänä (19), joista 13 kuvasi tarkemmin toimintaansa. He kuvasivat toimipaikkojaan seuraavasti: yksityinen kuntoutus- ja terapiayritys, isompi keskus, jossa myös muita ammattilaisia, ammatinharjoittajana kolmessa eri toimipisteessä pääkaupunkiseudulla, vastaanottoa useammassa kaupungissa, toisen jalkaterapeutin kanssa yhdessä, ostopalvelua terveyskeskukseen, yrittäjänä kylpylähotellissa. Huomattava osa ilmoitti toimivansa jossain muussa tai muulla alalla (kuva 22).

Kuva 22. Jalkaterapeuttien työtehtävät prosentteina (n=68).

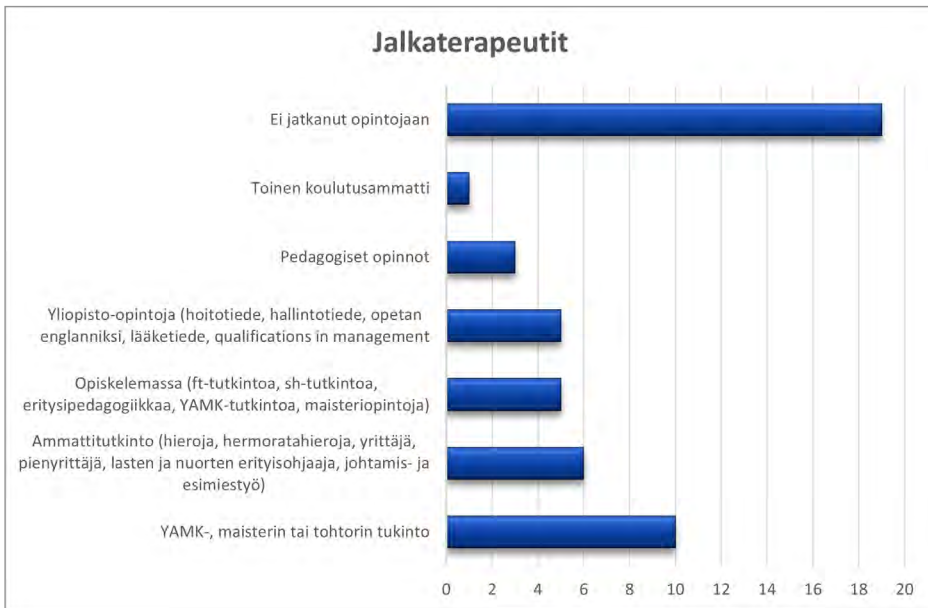
Jalkaterapeutin tehtävissä toimimiseen oli vaihtoehdot, ja lisäksi voi valita toiminnan muissa kuin edellä mainituissa tehtävissä vastaamalla avoimeen kysymykseen. Apuvälineitä valmistavassa yrityksessä toimi 9 jalkaterapeuttia. Apuvälinealan yrityksistä oli esimerkkinä mainittu Respecta useamman kerran. Jalkaterapeuteista 6 mainitsi työskentelevänsä kuntoutuskeskuksissa. Näitä olivat yksityinen kuntoutuskeskus ja kylpylähotelli. Myös päällikkö- ja johtotehtävissä toimi muutama vastaaja. Vastauksissa mainittiin hoivakodin tiimivastaava, palvelupäällikkö sosiaalialalla, myyntipäällikkö, johtoryhmän jäsen ja avainasiakaspäällikkö. Muita vastauksia toiminnasta muissa tehtävissä olivat opiskelu, valtion virkamiehenä toimiminen, osa-aikaisena jalkaterapeutina apteekissa ja työskentely lähihoitajana kehitysvammaisten hoivakodissa. Viimeksi mainittu oli toiminut myös yrittäjänä, mutta korona oli vienyt asiakkaat. Osa toimi yrittäjyyden ohella opettajana. Yksi jalkaterapeutti oli hoitamassa lastaan kotona.

Opetus- ja ohjaustehtävissä toimi 8 jalkaterapeuttia, suurin osa ammattikorkeakouluissa lehtorina, yksi yliopettajana, osa jalkojenhoidon ammattitutkinnossa ja yksi varhaiskasvatuksen ohjaajana. Sairaaloissa toimimisesta vastaajat antoivat lisäkuvausta, muun muassa toiminta yliopistollisessa keskussairaalassa, keskussairaalassa, koronaan liittyvissä tehtävissä rajanylityspaikalla, diabetespoliklinikalla ja sisätautien poliklinikalla. Perusterve-

ydenhuollon puolelta oli mainittu diabetesvastaanotot, terveysasemalla jalkaterapeutina, terveyskeskuksessa jalkaterapeutina, sairaanhoitopiiriin ainoana perusterveydenhuollon jalkaterapeutina, sote-keskuksessa jalkaterapeutina, avoterveydenhuollon jalkaterapeutina terveysasemalla ja diabetesta, reumaa sekä valtimonkovettumatautia sairastavien asiakkaiden parissa.

3.2 Jatkokouluttautuminen

Opintojen jatkamiseen jalkaterapeuttikoulutuksen jälkeen vastaus saatiin 58:lta. Opintoja ei ollut jatkanut 19 jalkaterapeuttia (kuva 23). Muutama kertoi perusteluksi ajanpuutteen ja perhetilanteen. Kuvaan 23 on koottu valmistuneitten jalkaterapeuttien jatkokouluttautuminen.

Kuva 23. Savonlinnasta valmistuneiden jalkaterapeuttien opintojen jatkaminen (n=58).

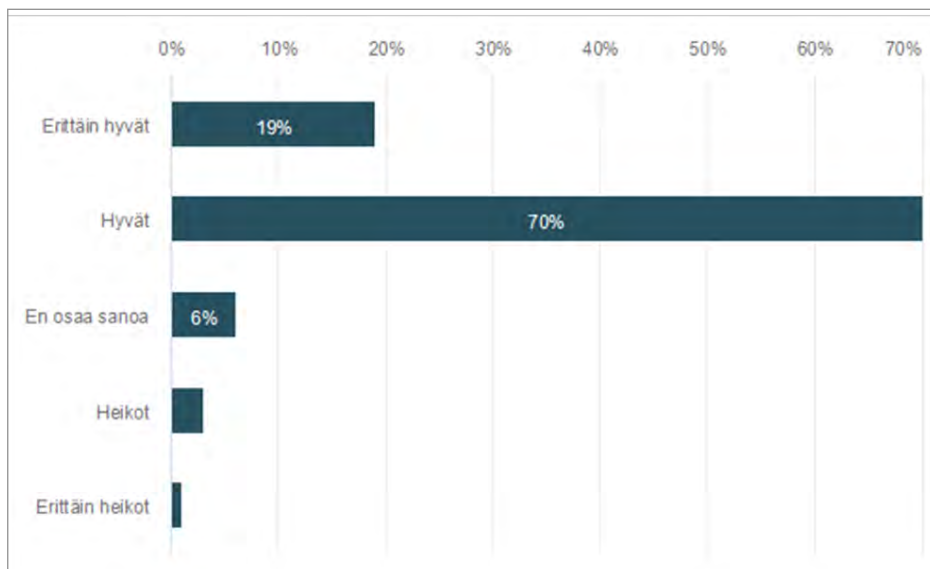
Suosituin jatkokouluttautumisen väylä oli YAMK-opinnot, joita oli suorittanut 7. Aiheina olivat Voimavaraistavien työpajojen johtaminen ja kehittäminen sosiaali- ja terveysalalla, Dataperustaisten hyvinvointipalvelujen kehittäminen ja Sote-alan kehittäminen ja johtaminen sekä Terveyden edistämisen opinnot. Monialaisen toimintakyvyn edistämisen YAMK-tutkintoa oli opiskelemassa yksi jalkaterapeutti. Mainittakoon, että varsinaisia jalkaterapian

syventäviä opintoja ei ole YAMK-tutkintona tarjolla Suomessa. Lisäksi valmistuneet jalkaterapeutit olivat suorittaneet hoitotieteen, hallintotieteen ja lääketieteen opintoja avoimessa yliopistossa. Valmistuneista osa oli suorittanut myös pedagogisia opintoja (3) ja osa toisen asteen ammattitutkinnon (6).

Fysioterapeutin tutkinto oli yhdellä, ja yksi oli opiskelemassa fysioterapeutiksi. Hän mainitsi, että jalkaterapiassa ei ollut tarjolla täydennyskoulutusta, vaan kaikki oli suunnattu fysioterapeuteille.

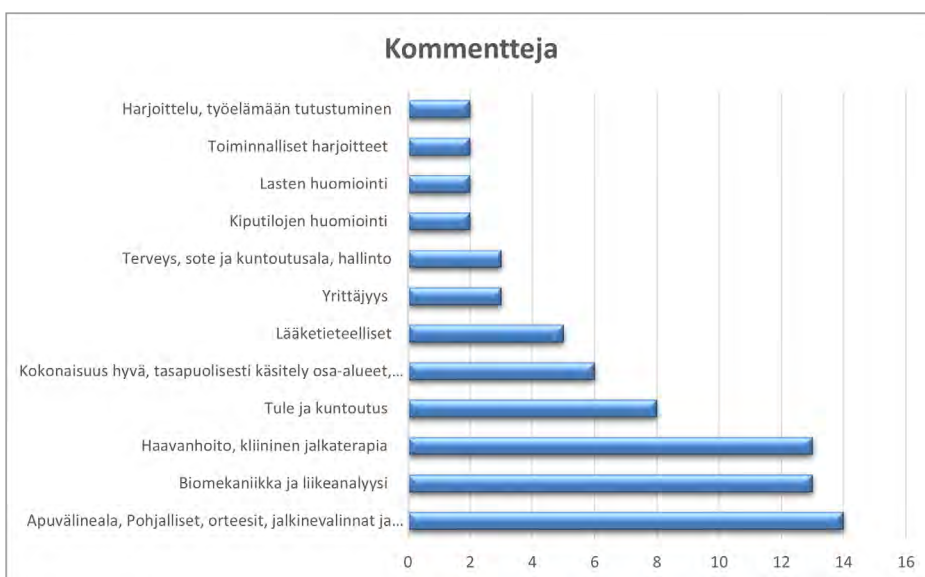
3.3 Koulutuksen antamat valmiudet työskentelyyn jalkaterapeutina ja toiveet koulutuksen sisällöistä

Kysymykseen koulutuksen antamista valmiuksista vastasi lähes kaikki kyselyyn osallistuneet (67). Lähes viidennes koki koulutuksen antaneen erittäin hyvät valmiudet ja yli 70 prosenttia hyvät valmiudet. Eli 89,5 % vastasi koulutuksen antaneen joko erittäin hyvät tai hyvät valmiudet. Yhteensä 10,5 % ei osannut sanoa tai vastasi, että koulutus on antanut heikot tai erittäin heikot valmiudet työelämään (kuva 24).

Kuva 24. Jalkaterapeuttien mielipiteiden prosenttiosuudet koulutuksen antamista valmiuksista (n=67).

Toiveisiin koulutuksen sisällöstä vastasi 57 jalkaterapeuttia. Niissä korostui apuvälineala laajasti, mukaan lukien pohjalliset, jalkineet ja jalkineiden muu-
tostyöt. Myös biomekaniikkaa ja biomekaanista tutkimista kaivattiin. Kliininen
jalkaterapia ja haavanhoito nousivat myös esille vastauksissa samoin kuin
kuntoutus ja tuki- ja liikuntaelämistön vaivat. Vastaajista 6 ilmaisi, että perus-
asiat opitaan koulussa ja työelämä on se, mikä opettaa. Case-harjoitukset
mainittiin hyviksi oppimiskokemuksiksi. Jotkut toivoivat jalkaterapeutin opin-
toihin lisää yrittäjyyttä, lääketieteellisiä aineita ja sosiaali- ja terveys- sekä
kuntoutusalan kokonaisuutta. Muutama toivoi lisää sisältöjä lapsiin liittyen,
enemmän harjoittelua, lisää tietoa kiputilojen huomioinnista sekä toimin-
nallisista harjoitteista. Yksittäisinä asioina mainittiin ergonomia, ultraääni,
penikkavaivat ja kehitysvammaiset (kuva 25).

Kuva 25. Jalkaterapeuttien lisätoiveita koulutuksen sisältöön (n=57).

Yhteenvedona voisi sanoa, että valmistuneet jalkaterapeutit ovat varsin tyy-
tyväisiä koulutuksen antamiin valmiuksiin. Melko monet toimivat yrittäjinä.
Koulutuksen keskeisiä aineita toivottiin sisältöihin vielä lisää. Näitä olivat
biomekaniikka, apuvälinepalvelut, haavanhoito ja kliininen jalkaterapiaosaa-
minen sekä kuntoutus ja tuki- ja liikuntaelämistön vaivat. Jatko-opintoja oli
tehnyt yli puolet jalkaterapeuteista.

4 JALKATERAPEUTTI-KOULUTUKSEN TULEVAISUUDEN POHDINTAA

Opetushallitus ja Osaamisen ennakointifoorumi tuottavat yhteistyössä ennakoitietoa koulutuksen, osaamisen ja työelämän tarpeista tulevaisuudessa. Osaamisen ennakointifoorumi (OEF) on opetus- ja kulttuuriministeriön sekä Opetushallituksen yhteinen ennakoinnin asiantuntijaelin. Se on julkaissut raportteja ja muun muassa ennakointia tarvittavasta osaamisesta terveyspalveluissa, henkilökohtaisissa palveluissa, urheilussa ja virkistyspalveluissa vuonna 2035. Lisäksi työryhmä on julkaissut ennakointikortin työvoiman tarpeesta ja uuden työvoiman koulutustarpeesta sosiaali- ja terveysalalla vuonna 2035 (OPH, Osaamisen ennakointifoorumi 2022). Jatkossa esitetään muutama työryhmän julkaisema kortti ennakoinnista vuonna 2030.

Toisessa alaluvussa esitetään muutaman asiantuntijan ajatuksia siitä, millaista arki on vuonna 2030. Ajatukset ovat Ylen Tulevaisuus-verkkosivuilta. Ne on koonnut Matson-Mäkelä (2020). Kolmannessa alaluvussa puntaroidaan sitä, miten käy jalkaterapeutin tulevaisuudessa. Ennusteet edellisissä alaluvuissa ennustivat sosiaali- ja terveysalan henkilöstötarvetta. Viimeisessä alaluvussa ennakoidaan jalkaterapeuttikoulutuksen osaamistarpeita tulevaisuudessa tähänhetkisiin ja osin erilaisiin esiin tulleisiin tulevaisuuden näkökohtiin nojautuen.

4.1 Terveyspalveluiden tarve vuonna 2035 Opetushallituksen Tulevaisuuden ennakointityöryhmän mukaan

Koulutuksen tulevaisuuden ennakointityöryhmät ovat laatineet ennusteita koulutuksen kehityksestä. Opetushallitus ja Osaamisen ennakointifoorumi (OEF) tuottavat ennakoitietoa koulutuksen, osaamisen ja työelämän tarpeista tulevaisuudessa. Sosiaali- ja terveysalan tehtävissä tulevaisuudessa yleisistä työelämätaidoista eniten merkitystään kasvattavat digitaalisten alustojen ja ratkaisujen hyödyntämisaaminen, etä- ja virtuaalipalveluiden hallinta, mobiilisovellusten hallinta ja hyödyntäminen sekä avoimen innovaatioympäristön kehittämistaidot. Ammattikohtaisista osaamisista nousevat esille merkitykseltään kasvavina osaamisina erityisesti alueellinen sosiaali- ja

terveyspalveluiden suunnittelu, innovaatiojohtaminen, verkostojohtaminen ja moniammatillisten työyhteisöjen johtaminen (OPH 2022).

Eniten merkitystään kasvattavia osaamisiammattialalla ovat tietojohtaminen, potilasturvallisuus, muutosjohtaminen, sosiaali- ja terveydenhuollon asiakaslähtöisen palvelutuotannon ohjaamis- ja kehittämistaidot, verkosto-, kumppanuus- ja sidosryhmäosaaminen sekä moniammatillisten työyhteisöjen johtaminen. Potilas- ja asiakasturvallisuus on organisaation menestymisen ehto ja keskeinen osa laadunhallintaa. Verkosto-, kumppanuus- ja sidosryhmäosaaminen sisältää kaikki eri yhteiskunnan sektorit. Ne vaativat verkostokumppanuutta. Perusdigitaalisten osaaminen korostuu. Sosiaali- ja terveysalalla erityisesti fyysisen ja psyykkisen terveyden suojeleminen digitaalisten ympäristöjen ja teknologioiden riskeistä korostuu. Digitaalisesti aktiivinen kansalaisuus, digitaalisen tiedon jakamisen taidot ja digitaalisen tiedon uudelleenjäsentämistaidot ovat tulevaisuutta terveyspalveluissa (kuva 26).

Terveyspalvelut 2035
Kasvatavat osaamistarpeet

Yleinen osaaminen ja työelämätaidot

- yhteistyötaidot
- asiakaspalvelutaidot
- eettisyys
- asiakaslähtöinen palvelujen kehittämisaaminen
- vuorovaikutus-, viestintä- ja kommunikointitaidot
- etä- ja virtuaalipalveluiden hallinta
- digitaalisten ratkaisujen hyödyntämisaaminen
- digitaalisten alustojen hyödyntämisaaminen
- ajanhallintataidot
- verkosto-, kumppanuus- ja sidosryhmäosaaminen
- ryhmätöskentelytaidot

Perusdigitaaliset

- fyysisen ja psyykkisen terveyden suojeleminen digitaalisten ympäristöjen ja -teknologioiden riskeiltä
- henkilökohtaisen tiedon ja -yksityisyyden suojeleminen
- digitaaliset kommunikointitaidot
- digitaaliset yhteistyötaidot
- tiedon hallintataidot
- digitaalisen sisällön uudelleenjalostamis- ja integrointitaidot
- tiedon arviointitaidot
- digitaaliset jakamistaidot
- digitaalisen sisällön kehittämiskyky
- digitaalinen aktiivinen kansalaisuus

[Opetushallitus, oph.fi/oeforumi](https://www.opetushallitus.fi/oeforumi)

Tärkeimmät osaamistarpeet

- Etä- ja virtuaalipalveluiden hallinta
- Monikulttuurisuus- ja suvaitsevaisuustaidot
- Kestävän kehityksen periaatteiden tuntemus
- Yhteistyötaidot
- Vuorovaikutus-, viestintä- ja kommunikointitaidot
- Asiakaslähtöinen palvelujen kehittämisaaminen
- Eettisyys
- Tunneälykyys
- Digitaaliset kommunikointitaidot
- Henkilökohtaisen tiedon ja -yksityisyyden suojeleminen
- Digitaalinen aktiivinen kansalaisuus
- Tiedon hallintataidot
- Digitaaliset yhteistyötaidot
- Fyysisen ja psyykkisen terveyden suojeleminen digitaalisten ympäristöjen ja -teknologioiden riskeiltä
- Digitaalisten teknologioiden ja niiden käytön ympäristövaikutusten tiedostaminen

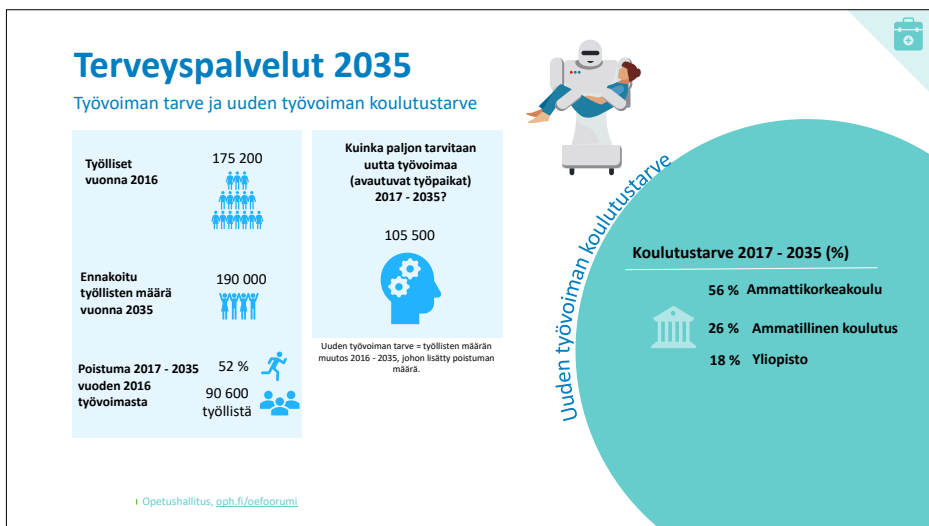
Kuva 26. Terveyspalvelut 2035. Kasvatavat osaamistarpeet. (OPH, Osaamisen ennakointifoorumi 2021).

Samansuuntainen on ennustettu kehitys myös henkilökohtaisten palvelujen, urheilun ja virkistyspalveluiden kohdalla. Tulevaisuuden taitoja ovat innostamis- ja motivointikyky, digitaaliset kommunikointitaidot ja tiedon arviointitaidot sekä ajanhallintataidot (kuva 27).

Kuva 27. Henkilökohtaiset palvelut, urheilu ja virkistyspalvelut 2035. Kasvatavat osaamistarpeet (OPH, Osaamisen ennakointifoorumi 2021).

Työvoimantarpeen arvioinnissa vuodelle 2035 on otettu huomioon työlliset vuonna 2016 ja ennakoitu poistuma aikavälillä 2017–2035. Poistumaa on sosiaali- ja terveysalalla peräti 52 %. Tämän vuoksi tarvitaan runsaasti uutta työvoimaa aikavälillä 2017–2035, peräti 105 500 työntekijää. Suurimmaksi kouluttajaksi ennakoidaan ammattikorkeakoulua (kuva 28).

Kuva 28. Työvoiman tarve ja uuden työvoiman koulutustarve sosiaali- ja terveysalalla (OPH, Osaamisen ennakointifoorumi 2021).

OPH:n (2022) Ennakointityöryhmän tuottamat kortit tulevaisuuden työelämässä tarvittavasta osaamisesta kertovat teknistyvästä yhteiskunnasta ja siitä, mitä se aiheuttaa yksilön turvallisuudelle. Asiakaslähtöisyys korostuu, ja esille tulevat myös kumppanuus, yhteistyö- ja vuorovaikutus- sekä verkostoitumistaidot. Valmius kohdata äkillisiä muutoksia, johtuvat ne sitten maailmantilanteesta tai teknologiaan liittyvistä kyberhyökkäyksistä, on läsnä ja vaatii resilienssikykyä.

4.2 Sosiaali- ja terveysalalla tarvitaan ammattikorkeakoulutettua väkeä – Miten käy jalkaterapeutin?

OPH:n tulevaisuusennusteet vuodelle 2035 kertovat lisääntyvästä sosiaali- ja terveysalan henkilöstön tarpeesta. Ammattikorkeakouluille ennustetaan merkittävää koulutusvastuuta. Tämän alaluvun alkuun nostetaan Ylen uutisten verkkosivuilta asiantuntijoiden ajatuksia arjesta 2030-luvulla (Matson-Mäkelä 2020). Sellaisia ajatuksia on valittu, jotka näkyvät sosiaali- ja terveysalalla ja voivat vaikuttaa jalkaterapeutin työnkuvaan. Seuraavassa muutaman asiantuntijan ajatuksia.

”Terveystilan monitorointi on jokaiselle nykyistä helpompaa ja informaation tarkkuus parempaa. Erilaisten analytiikkaratkaisujen myötä meillä on terveydentilamme kehitystä koskevia ennusteita, jotka ohjaavat tekemään parempia valintoja arjessa. Tekoäly mahdollistaa suuremman tehokkuuden diagnostiikassa, jos oireita ilmenee. Myös monien nyt tunnettujen sairauksien hoitoon on nykyistä tehokkaammat hoito- ja ehkäisykeinot.” Näin totesi johtaja Harri Ojala Tampereelta. (Matson-Mäkelä 2020.)

Liiketoimintajohtaja Tomi-Pekka Niukkanen Edita Publishingista puntaroi, mitä taitoja tarvitaan tulevaisuuden ammattiteissa: ”2030-luvulla tulee olemaan paljon ammatteja, joissa tarvitaan osaamista ja taitoja, joista emme vielä voi kaikista varmuudella sanoa mitä ne ovat. Tämän takia tänä päivänä kouluissa tulee kasvattaa lapsia ja nuoria heidän omaa tulevaisuuttaan varten. Tässä apuun tulevat tukemaan opettajien pedagogista osaamista oppimateriaalien digitaalisuus ja tekoäly, jotka mahdollistavat oppilaiden yksilöllisen oppimisen ja kehittymisen tukemisen.” (Matson-Mäkelä 2020.)

Liiketoiminnan muotoilija Juha Vaaraniemi Solita Oy:stä pohtii teknologian vaikutusta terveyteen. ”Teknologia vaikuttaa tulevaisuudessa entistä enemmän suoraan potilaiden terveyteen. Eettiset ja sosiologiset kysymykset tule-

vat olemaan vaikeampia ja tärkeämpiä ratkottavaksi kuin itse teknologinen kehitys.” (Matson-Mäkelä 2020.)

”Liikkuminen tapahtuu palveluna sovelluksen avulla. Jos annat henkilökohtaiset tietosi käyttöön, se valitsee sinulle ihanteellisen reitin paikasta A paikkaan B. Se ottaa huomioon muun muassa sen hetken liikunnan tarpeesi, ja valitsee reitityksen kävelyn, kaupunkipyörän, sähkölaudan, ratikan, bussin tai auton yhdistelmänä. Se hoitaa myös kaikki maksut ilman, että sinun tarvitsee erikseen sitä miettiä.” Tietotekniikan ja sovellusten vaikutusta palveluihin kuvaili elinvoiman ja kilpailukyvyn johtaja Teppo Rantanen Tampereelta. (Matson-Mäkelä 2020.)

Edellä kuvatut visiot näkyisivät myös jalkaterapeutin työssä. Erilaiset teknologiset tutkimus- ja seurantalaitteet tulevat avuksi työhön. Erilaiset sovellukset voivat ehdottaa hoitovaihtoehtoja, ja erilaisten digitaitojen hallinta on tärkeää. Eettinen herkkyyks korostuu ja turvallisuuden huomioiminen lisääntyy teknologian myötä. Tämä vaatii kouluttautumista ja aikaa. Myös Lehtinen (2021) pohtii tulevaisuuden työelämää. Tulevaisuuden työntekijä tuntee itsensä, tulee ulos lokerosta, hyödyntää muiden osaamista ja kohtaa muutokset luovasti. Tuloskuntoa pitäisi olla, mutta miten onnistuu itsensä päivittäminen kiireen keskellä – koulutuksen tulee antaa valmiuksia tiedon päivittämiseen sekä itsensä kehittämisen taitoja, ja työnantajien tulee antaa aikaa uuden oppimiselle.

Kansansairaudet, kuten diabetes ja tuki- ja liikuntaelämistön sairaudet, lisääntyvät, väestö ikääntyy ja työ on entistä vähemmän liikkumista vaativaa. Elintapasairaudet lisääntyvät ja ylipaino kuormittaa jalkoja. Tällä perusteella jalkaterapian osaajia tarvitaan tulevaisuudessakin. Peilaten sosiaali- ja terveysalan ja henkilökohtaisten palveluiden, urheilun ja virkistyspalveluiden ennusteeseen näyttäisi siltä, että digitaalista osaamista tarvitaan ja tekoäly tulee mukaan tutkimuslaitteisiin. Tärkeimpänä osaamisena on jalkaterveyden edistäminen, ja siihen käytetään uusia teknologisia tutkimusvälineitä ja tekoälyä. Kielitaitoa tulee olla, sillä laitekieli on usein englanti. Myös jalkaterapiapalveluiden käyttäjät ovat yhä enemmän eri kansalaisuustaustaisia.

Opettajilta vaaditaan verkkopedagogisia taitoja. Ne ovat hyvin harjaantuneet covid-ajan etäopetuksessa. Koulutettuja jalkaterapian opettajia tulisi saada valtakuntaan enemmän. Pedagogista täydennyskoulutusta tarvittaisiin. Tutkimustietoa ja näyttöä tarvittaisiin jalkaterapiapalveluista, joten YAMK-tutkintoja ja yliopistollista kouluttautumista tulisi olla enemmän. Terveystieteiden

tohtori Minna Stolt on pohjakoulutukseltaan jalkaterapeutti ja toimii Turun yliopiston hoitotieteen laitoksen dosenttina. Näin jalkaterapeutista osaamista löytyy myös yliopistomaailmasta. Laajeneeko jalkaterapeutin ammatillinen osaaminen kansainvälistymisen myötä myös enemmän lääketieteen suuntaan, kuten paikallisuudutuksiin ja kynsikirurgiaan? Tämä vaatisi kouluttautumista ulkomailla, esimerkiksi Englannissa, ja myös lainsäädännöllistä muutosta maassamme. Edellä mainitut toimenpiteet Suomessa on määritelty vain lääkärin tehtäviksi. Lisäksi tulisi lisätä lääkehoidon koulutusta ja osaamista, jotta paikallisuudutus voisi sisältyä jalkaterapeutin työnkuvaan.

Huomion arvoiseksi tulee ammatin laillistaminen. Sitä on yritetty monta kertaa. Liitteissä 1 ja 2 on esimerkkejä aloitteista ja vastauksista. Sekä jalkaterapeuttikoulutukset että Suomen Jalkojenhoitaja- ja Jalkaterapeuttiliitto ry ovat laatineet aloitteita ja kysymyksiä muun muassa Opetushallitukseen ja eduskuntaan kansanedustajille. Aloitteet ja kysymykset ovat koskeneet ammatin laillistamista ja sitä kautta myös jalkaterapeutin palvelujen saamista Kela-korvauksen piiriin. Henkilökohtaisesti olen myös keskustellut kansanedustajien kanssa asiasta. Heti koulutuksen alussa sain kansanedustaja Osmo Soininvaaralta vastauksen: "Mitä sellaista jalkaterapeutti voisi tehdä, mikä olisi potilaalle vahingollista?" Perustelin hänelle asiaa, mutta jätän tällä kertaa Soininvaaran vastauksen lukijan pohdittavaksi.

4.3 Jalkaterapeuttikoulutuksessa tarvittava osaaminen vuonna 2030

Lopuksi esitetään muutama oletus jalkaterapeutin osaamisvaatimuksista vuonna 2030 edellä esitettyihin ajatuksiin ja olemassa oleviin kompetensseihin pohjautuen. Yleiset kompetenssit säilynevät suunnilleen ennallaan. Läpileikkaavaksi teemaksi nousee digitaalisuus, tietosuojakysymykset ja ajankäyttöosaaminen. Kuvassa 29 on esitetty yleiset, kuntoutuksen yhteiset sekä jalkaterapian ydinosaamisen kompetenssit.

Kuva 29. Jalkaterapeutin osaamisen taustalla olevat yleiset, kuntoutusalan ja jalkaterapian ydinkompetenssit.

Mielenkiintoista on seurata koulutuksen kehittymistä ja erityisesti jalkaterapeuttikoulutusta. Toivottavasti jalkaterapeuttikoulutuksen opetussuunnitelmien laatijat hyötyvät näistä tulevaisuuden pohdinnoista.

5 LOPUKSI

Koulutuksen käynnistäminen, siihen liittynyt valtakunnallinen opetussuunnitelmatyö, tilojen suunnittelu ja rakentaminen, opettajien kouluttautuminen, jalkatyöryhmien toiminta, harjoittelupaikka- ja yhteistyöverkostojen rakentaminen sekä kansainvälinen yhteistyö muodostavat kuin helminauhan, voisiko sanoa jalkaterapeuttikoulutuksen elämänlangan Savonlinnassa.

Savonlinnasta valmistuneet jalkaterapeutit ovat löytäneet paikkansa työelämässä. Rehellisesti voin sanoa, että koulutuksen alussa työllistymisestä riitti epäilijöitä. He näyttävät myös olevan tyytyväisiä koulutuksen sisältöön ja monet ovat myös jatkaneet opintojaan. Varsinkin YAMK-tutkintoja on suorittanut moni ja samoin pedagogisia opintoja.

Jalkaterapeuttikoulutuksella on paljon samoja tulevaisuuden haasteita kuin muillakin sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan koulutuksilla. Digitaalisuuden ja teknologian kehittymisen myötä myös opetusmenetelmät kehittyvät. Huikeita askelia on jo otettu etäopetuksessa, ja uudet tekniikat tulevat vielä lisäämään mahdollisuuksia. Jalkaterapeutin ammatti tulee aina olemaan hyvin ihmisläheinen ja vuorovaikutustaitoja vaativa ammatti. Siksi teknologian kehittyessä tulee säilyttää ihmisläheiset arvot, eettisyys ja turvallisuusnäkökohdat jalkaterapeutin kaikissa toimissa. Jalkaterapeutin perinteisiä kädentaitoja vaativa ammatti saa teknologian kehittymisen myötä uusia tutkimus-, hoito- ja seurantavälineitä ja -menetelmiä.

Jalkaterapeutin ammatti tulisi saada sosiaali- ja terveysalan laillistettujen ammattien joukkoon. Silloin jalkaterapeutin palveluista voisi saada myös Kela-korvausta. Sinänsä ei ole kysymys isoista rahamääristä vaan enemmänkin arvostuksesta. Suomen Jalkojenhoitaja- ja Jalkaterapeuttiliitto ry:llä on laillistamisasia vireillä yhteistyössä Tehy ry:n kanssa. Toivottavasti tällä kertaa syntyy myönteinen lopputulos.

Savonlinnassa on koulutettu jalkaterapeutteja neljännesvuosisata. Voisi sanoa, että koulutus on rakennettu ja aloitettu ”puhtaalta pöydältä”. Jotta tämä on onnistunut, on tarvittu asiaan uskovia ihmisiä, nähty se tarve, mikä jalkaterapeutin palveluille on olemassa, ja ennen kaikkea uskottu tulevaisuuteen. Tämän palon toivon jatkuvan Savonlinnassa, ja siihen on olemassa

entistäkin osaavampi, nykuteknologian hallitseva ja uutta kehittävä jalkate-
rapeuttikoulutuksen opettajisto, tukijoukot ja hallinto.

Lopuksi vielä Tommy Tabermannin runo Haave (Tabermann 1979). Tommy
Tabermannin viisaat sanat antavat meille rohkeutta ja elämänvoimaa. Ne
muistuttavat meitä jokaisena päivänä siitä, että maailma on ihmeitä täynnä.
Runossa on kerrottu muutamalla rivillä, mikä tavoite paitsi elämällä myös
sosiaali- ja terveysalan koulutuksella voisi olla.

Haave

Tulla lujaksi,
pysyä pehmeänä
Siinä on haavetta
kylliksi yhdelle elämälle!

(Tommy Tabermann 1979, 5)

LÄHTEET

Ammattikorkeakoulujen rehtorit. 2005. Terveysalan ammattikorkeakouluopintojen vaatimustasomäärittelyiden tarkistamistyöryhmän asettaminen.

Diabetes Lääkärineuvosto. 2010. Kannanotto Sosiaali-, terveys-, liikunta- ja kosmetiikka-alan (SOTELIKA) koulutusohjelmaraaporttiin koskien jalkaterapeutin tutkintonimikkeen poistamista ja jalkaterapian osaamisalueiden ripottelua hoito-osaamiseen. Kirje Arene Oy:lle. https://www.diabetes.fi/files/1981/Diabetesliitto_kannaotto_SOTELIKA_jalkaterapeuttikoulutus_100310.pdf.

Holvikivi, J., Huovinen, J., Katajapuu, N., Kinnunen, A., Kiviaho-Tiippa, A., Kuisma, R., Kärkkäinen, R., Leskelä, J., Lähteenmäki, M.-L. & Lällä, K. 2020. Kuntoutuksen osaamisen uudistumisen tulevaisuuden näkymiä. Saatavilla: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-328-265-0>.

Itä-Suomen lääni. 2001. Yhtä jalkaa: Itä-Suomen läänin diabeetikon jalkojenhoidon koulutus- ja kehittämistyöryhmän loppuraportti.

Kataja, K. 1990. Historian kirjoittajan opas. Suomen historiallinen seura. Helsinki, Jyväskylä: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Laavola, H. 2000. Periksi ei anneta. SJHL ry – SJJL ry 1960–2000. Helsinki: SJJL ry.

Lyly-Yrjänäinen, M. 2015. Työolobarometri – Syksy 2014. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja: Työ ja yrittäjyys 32/2014. Pysyvä osoite: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-020-6>.

Lehtinen, S. 2021. Millä taidoilla pärjää työelämässä 2030-luvulla? TYÖ, verkkolehti – työpiste. Saatavilla: <https://www.ttl.fi/tyopiste/milla-taidoilla-parjaa-tyoelamassa-2030-luvulla>.

Matson-Mäkelä K. 2020. Yle, uutiset, Tulevaisuus. Millaista arki on vuonna 2030? Lue 16 ennustusta siitä, miten teknologia ja ympäristönsuojelu muuttaa elämäämme. Robottibussi vie ratikkapysäkille ja tekoäly auttaa lääkäriä. Mindtrek-tapahtuman puhujat kertovat, miten arki muuttuu 29.1.2020. Saatavilla: <https://yle.fi/uutiset/3-11177452>.

Mikkelin läänin jalkojenhoidon asiantuntijatyöryhmä. 1998. Loppuraportti.

OPH. 2022. Opintopolku. Ammattikorkeakoulu. Saatavilla: <https://opintopolku.fi/wp/ammattikorkeakoulu/>.

OPH. 2022. Osaamisen ennakointifoorumi. Ennakointituloksia. Yhteiset ja ammattialakoulutuskortit. Ammattialojen osaamiskortit – Sosiaali-terveys- ja hyvinvointiala. Saatavilla: <https://www.oph.fi/fi/palvelut/tietopalvelut/ennakointi/ennakointituloksia>.

OPH. 2022. Osaamisen ennakointifoorumi. Ennakointituloksia. Yhteiset ja ammattialakoulutuskortit. Koulutustarvekortit – Sosiaali-terveys- ja hyvinvointiala. Saatavilla: <https://www.oph.fi/fi/palvelut/tietopalvelut/ennakointi/ennakointituloksia>.

Opetusministeriö. 2006. Terveysalan ammattikorkeakoulutus 2005 -työryhmä Ammattikorkeakoulusta terveydenhuoltoon: Koulutuksesta valmistuvien ammatillinen osaaminen, keskeiset opinnot ja vähimmäisopintopisteet. Saatavilla: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80112/tr24.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Opetusministeriö. 2001. Ammattikorkeakoulusta terveydenhuoltoon. Koulutuksesta valmistuvien ammatillinen osaaminen, opintojen keskeiset sisällöt ja vähimmäisopintoviikkomäärät. Opetusministeriö 7.9.2001.

Sinkkonen L. 1966. Väljät vaatteet. Runoja. Kansankulttuuri Oy.

Tabermann T. 1979. Kipeästi keinuu keinumme. Runoja. Weilin + Göös.

Tiippana, A. 2000. Jalkaterapeuttikoulutuksen opetussuunnitelman kehittäminen. Opinnäytetyö. Jalkaterapeuttikoulutus. Mikkelin ammattikorkeakoulu.

Savonlinna

16.2.1999

**JALKATERAPEUTIN AMMATTINIMIKKEEN LISÄÄMINEN LUETTELOON
LAILLISTETUISTA TERVEYDENHUOLLON AMMATTIHENKILÖISTÄ**

JALKATERAPIA- JA JALKOJENHOITOPALVELUT KELA-KORVAUKSEN PIIRIIN

Terveysalan koulutusyksikkö Savonlinnassa on Mikkelin Ammattikorkeakoulu yksikkö ja se on myös määrällisesti suurin jalkaterapeuttien kouluttaja Suomessa. Opiskelijoita on tällä hetkellä 42 ja syksyllä aloittaa uusi ryhmä (18 opiskelijaa). Yksikkö on panostanut viime vuosina tila-, väline- ja laitehankintoihin sekä opettajien kouluttamiseen. Viime syksynä valmistui yksi Suomen moderneimmista jalkaterapiaklinikoista. Yksikkö haluaa tarjota hyvät puitteet opiskeluun uusille terveydenhuollon ammattilaisille tulevan työnsä pohjaksi.

Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä ei tunne jalkaterapeuttia. Olemme huolestuneita tästä ja esitämme, että jalkaterapeutti lisättäisiin lakiin ja samalla luetteloon laillistetuista terveydenhuollon ammattihenkilöistä. Tämä olisi yhdenmukainen myös Opetusministeriön koulutuspoliittisten päätösten kanssa. Opetusministeriö on antanut luvan kouluttaa jalkaterapeutteja (AMK) ja ensimmäiset opiskelijat ovat aloittaneet Helsingissä ja Rovaniemellä 1996 opintonsa ja valmistuvat tämän vuoden lopuksi. Toivomme heidän olevan 3,5-vuotisen korkea-asteen koulutuksensa jälkeen virallisia terveydenhuollon ammattilaisia!

Toisena huolenaiheenaamme on jalkaterapiapalveluiden puuttuminen KELA:n korvauksen piiristä. Ajat ovat olleet niukat ja kansalaisten omavastuuta ollaan lisäämässä. Tänä aikana on vaikea ajaa uutta aluetta korvauksien piiriin. Taustalla on myös näkemys, jonka mukaan jalkojenhoito on kautta aikojen sosiaali- ja terveydenhuolto järjestelmässämme kuulunut ylellisyyteen tai sitä tarjotaan kun keinot alkavat olla vähäiset. Paljon olisi muiden maitten esimerkkien mukaisesti tehtävissä ja Suomelle kuuluisi ilman muuta satsaus myös preventiiviseen puoleen. Siinä meillä olisi mahdollisuus olla kärkimaa Euroopassa. Mutta korjaavaa hoitotarvettakin on yllin kyllin ja esim. diabetesamputaatiotilastoja tulisi saada pienemmiksi. Muutkin erityisryhmät tarvitsisivat jalkaterapiapalveluita.

Jalkaterapia-ajatuksin helmikuun 16. päivänä 1999

Tuija Vänttinen
Johtaja

Arja Tiippana
Yliopettaja
Koulutusohjelman johtaja

7.1.2014

Suomen Jalkojenhoitaja- ja Jalkaterapeuttiliitto ry
 Puheenjohtaja
 Arja Kiviaho - Tiippana
 PL 150
 00060 TEHY

Kannanottopyyntönnä 26.11.2013

TERVEYSALAN KOULUTUSTOIMIKUNNAN KANNANOTTO SUOMEN
 JALKOJENHOITAJA- JA JALKATERAPEUTTILIITTO RY:LLE JALKATERAPEUTIN
 LAILLISTAMISESTA

Terveysalan koulutustoimikunta on käsitellyt kokouksessaan 11.12.2013 Suomen Jalkojenhoitaja- ja Jalkaterapeuttiliitto ry:n kannanottopyynnön. Suomen Jalkojenhoitaja – ja Jalkaterapeuttiliitto ry:n pyysi kannanottoa jalkaterapeuttien (amk) muuttamisesta laillistetuksi terveydenhuollon ammattihenkilöksi ja ammatinharjoittajien KELA-korvauskelpoisuudesta.

Terveysalan koulutustoimikunta toteaa, että nykyinen jalkaterapeuttien (amk) koulutus ja tilanne työelämässä on historiallisen prosessin tulos. Koulutusta järjestetään kahdessa ammattikorkeakoulussa. Jalkaterapeuttien koulutus on terveysalan koulutusta ja jalkaterapeutin ammattitaito vastaa hyvin terveydenhuollon ammattihenkilöiltä vaadittua osaamista. Tästä näkökulmasta katsottuna jalkaterapeutin laillistaminen olisi hyvin perusteltua.

Terveysalan koulutustoimikunta katsoo kuitenkin, ettei sen toimivaltaan kuulu koulutuksen ennakoinnin asiantuntijana ottaa kantaa jalkaterapeutin työhön liittyviin korvauskeskusteluihin eikä KELA -korvauskelpoisuuteen.

Terveysalan koulutustoimikunta

Terveysalan koulutustoimikunnan sihteeri,
 opetusneuvos

Aira Rajamäki

